

Alpine Club

№ 1
1935
309

Hallo,

h-rad

kaitseliitlased!

Suusatamisretkel
Nõmmel värskendage end

UUES

VÕORASTEMAJAS-
RESTORAANIS

„TOKIO“

Jaama tän. nr. 6.

Telef. 520-89.

SOOJAD ja MUGA-
VAD KABINETID.

Sise- ja välismaa veine, li-
kööre, napse suures valikus.

Õhtul jaapani stiilis luksus-
saalis suurepärase muu-
sika h-ra KOROMOLDI
juhatusel.

Lootes lahkete külästamist
austusega

A. LÜDE.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol. ltn. A. Balder,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja kapten A. Treufeldt,
telefon ametis 451-89,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseleidu peastaap.
Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasuõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: ä üks lehekülj
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 1

1935

SISUKORD:

A. Treufeldt: Aasta vahetusel.

E. Pa.: Eesti iseseisvuse eelpäevilt.

A. Kallits: Tabatagu rahvusliku kas-
vatuse tuumala — meelsust.

M. S.: Eesti noorsooliikumine vajab
ühtlustamist.

E. Oskar: Kolm juutilari.

E. P.: Välis-Eestist.

— Kaitseleidu töö ja elu.

J. L.: Sidepealikute kursused.

H. Nahkur: „Fotosilm“ õhus.

E. A.: Kolm lahingusõpra.

Büroomasinad

kirjutusmasinad

„ROYAL“

arvutusmasinad

„FACIT“

liitmismasinad

„DALTON“

ja

„ADDO“

paljundajad

„ELIAMS“

nähtav kartoteek

„KARDEX“

ja

„SPEEDAC“

V^d LOUN &
SCHITIKOV

TALLINN, Niguliste 18,
tel. 434-37

357.74 (25)

«KAITSE KODU!»

SISUKORD

1935

Riigiraamatukogu.
№. 30.9299.

0
SF 1114

An 935 P
Kaitse

Juhtkirjad ja artiklid.

Aastavahetusel — A. Treufeldt	3
Tabatagu rahvusliku kasvatuses tuumala — meelsust! — Mag. phil. A. Kallits	11
Eesti noorsooliikumine vajab ühtlustamist — U. S.	14
Jää eestlaseks igal pool — E. P.	17
Kõik ülesehitavale tööle kodumaa heaks	39
Rahvas ja „riigivaenlased“ — EPa.	49
Isamaa sünnipäevaks — Uno Sillaste	76
Kuidas priius meile tuli — V-v	77
Enesekaitse uusi probleeme — Hans Oidermaa	80
Eesti kooli suurpäev	84
Eesti kirjanduse 400. aasta saagu pöördelaadiks — Mag. A. Kallits	87
Estonia restituta — R. Stokeby	143
Kalevala 100-aastane — EPa.	149
Lendav inimene — Aleksander Kask	169
Kevad, ülestõus ja elu — Uno Sillaste	199
Vabadussõja mälestusmärkide ümbruse korraldamine — E. Lepp	205
Raamat — võlur — EPa.	207
Esimene mai	231
Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu ajalooline üles- anne — Mag. A. Kallits	232
Inglismaa ja George V — Ju.	233
Meie kriminaalseaduste reform — J. Kg.	245
Eesti emad ja nende aupäev — T. B.	264
Eesti kodule eesti lipp — A. Truuvvere	271
Eesti noorsoo rahvuslik ideoloogia — A. T.	339
Eesti lipule vääriline koht — EPa.	343
Jäägu see nii ikka! — J. Orasmaa, kindral-majoor	368
Loogem endile kaitseliidupäevadest püsivad traditsioonid — R. Stokeby	381
Au Võidupühale! — Alfred Kivirähk	383
Mõnd lipukultuse arengust — EPa	392
Mõningaid jooni sõja ideoloogiast — EPa	405
Ulivi — Marconi — Mathews — A. R.	413
Eesti vaim — A. L.	439
Eesti lipp	441
Purilend noorsookasvatusevahendina — A. Kronström	463
Sõjavastaste vaateid — EPa	471
Lendur, ta omadused ja väljaõpe	481
Eesti vabadussõja-eelseid võitlusi — ärkamisaeg — R. Stokeby	495
Vesi, õhk, päike — A. Kask	498
Kas loojub lääne tsivilisatsioon?	501
Abessiinia — A. S.	503
Kehalisest ja vaimseist nõudeist lennuteenistusse kol- vulisuse suhtes — H. N.	514
Rahvuskultuuriline autarkia — V. P.	527
Eesti raamat — 400-aastane	555
Raamat rahvale! — Alfred Kivirähk	561
Maitsekas kodu on kultuuri tunnus — EPa	587
Kaitseliit meie riigikaitse elus — A. Balder	625
Suurtest suuremaks — Juhan Jaik	637
Mehelikust kiriandusest ja meheliikusest üldse — Evald Jalak	639
Ühest kännust võrusime — U. S.	649
Skandinaavia keiserriik — Tre	671
Lietuvas šauliu sajunga — Leedu Küttide Liit uuele alusele	677

Lhk.

Lhk.

Põllumajanduse seisukorrast ja põllumehe meele- olust — P. K.	715
Noorsoo organiseerimine — päevaprobleem — E. Kadak	743
Kas maapoisist üksikõikne ümbruse saadus või rahvus- lik aktiivne riigikodanik — A. Tonska	744
Rahu, tasakaalu ja üksmeelt — kindral J. Orasmaa	798
Nõnda armastanud — Op. Fr. Stokholm	799
Mentaliteet ja massisugestioon — A. Peel	800
Relv ja raamat käikäes — A. V.	807
Eestlasele eesti nimi — eesti kodule eesti lipp — A. Taioste	808
Eesti noored — eesti tuleviku lootuse kandjad	809
Jõulud vanasti — E. Pa.	803

Ilukirjandus, kirjeldused ja vested.

Kolm lahingsõpra — E. A.	32
Ürgorgude maal — Hanno Kulmen	53
Esimene armastus — Richard Roht	64, 111
Laul vabadusele — Aleksis Kallits	75
Kopenhaagen, Oslo, Stokholm — J. Tedersoo	94
Esimene noorkotkas — Elmar Liping	189
Korsika — H. N.	191
Põhjala — Vold. Lao	200
Kompaniiülema surm — August Gailit	221
Haanja Munamägi — meie rahvuslik uhkus — K. Eh.	256
Vaba Eesti — K. Laagus	384
Vabadussõda võitma!	405
Uhismarss — Vambo veste	465
Araablane ja ta hobu — A. Nahkur	485
Isamaa eest — E. A.	487
Ruhnu — Ado Säärts	518
Neli põlve	521
Hundiauk — EPa	553
Kus on laul ja mäng, seal istu maha — F. Tammar	569
Eskadron soomusauto vastu — E. A.	582
Mälestusi noorusmailt — P. Grünfeldt	597
Oine lahing — A. H.	606
Raamat, mu jutlev vend — Aleksis Kallits	647
Valge kotka riigis — O. Karukäpp	673
Kasaritsa sõda — O. P.	775
Põhjamaised jõulud — Ev. Viskel	801
Jõulud enne ja nüüd — A. Hinnom	827
Kui saabub aasta 1936 — Av.-M.	831

Sõja- ja laskeasjanduse artiklid.

„Fotosilm“ õhus — H. Nahkur	29
Ratsakaitseliitlased luurepiilkonna teenistuses — Kap- ten J. Aia	57, 156, 177
Maa-alune kindlus — H. N.	98
1935. a. maailmameistervõistlused laskmises	109
Tervishoid ja haigete eest hoolitsemine talvmanööv- reis ja sõjas	162
Passiivse õhukaitse põhijooni — E. Umbli	167
Nähtava lendjoonega kuulidest ja mürskudest — O. K.	173
Mõtteid sidetuvide asjanduse edaspidiseks kujundami- seks — V. P-o	213
Pilk Marsi tööstusesse	217

	Lhk.		Lhk.
Missugune on lähemas tulevikus Saksa sõjavägi? —		B. Abrams	153
A. S.	219	„Kalevi“ malevkonna orkester 10-aastane — K. Tam-	
Jalaväe suurtükivägi — Leitnant E. Vimson	249	miste	154
Kaitseliidu õppelaskmise kool — A. B.	267	Kaitseliidu uus vorm	210
Ratsakaitseliitlasile ratsariviteenistuse alt — J. L.	284	Jooni Tartu maleva eskadroni elust	215
Ohukallaletung ei hävita linnu — E. Umbli	346	Kaitseliidu mereüksuste ujuvabinõude lippudest —	
Ratsakaitseliitlasile ratsariviteenistuse alt — J. L.	355	J. Klaar	243
Kaitseliitlane rännakul — O. K.	488	Raskekuulipildujate pealikute ja instruktorite kursu-	
Eesti laskespordi tase maailmaklassis	505	sed — A. V.	247
Ohukallaletung ei hävita linnu — J. Kg.	507	Kaitseliidu ettevalmistus uue vormiriietuse kandmiseks	251
Kaitseliitlane kaitsel — O. K.	509	Naiskodukaitse keskkogu aastapeakoosolek	268
Suured rahvusvahelised laskevõistlused Roomas —		Kaitseliidupäevad — A. T-vere	269
A. B.	533	Mõnd uue vormi soetamisest — J. L.	273
Laskerekordid ja rahvusvaheliste meistervõistluste taga-		Tallinna maleva Sadama malevkond oma lipu all —	
järjed	536	V. K.	353
Side — Ins. J. Kull	579	Tartu malevlased purilennukit chitamas	396
Soome vaateid sõjaväe täpsuspüssi kasutamiseks sõja-		Kaitseliidupäeva tulemusi — A. B.	445
väepüssina	595	Kaitseliit ja võidupüha — A. Truuvere	453
Meie laskurid Roomas — A. B.	653	Eralendurite lennutehnilisest väljaõppest — H. A.	458
Mida räägivad laskurid ise?	657	Esimene purilennuk Tallinna malevale	464
Abessiinia-Itaalia sõda	721	Seitsmendat korda Helsingin Suojeluskunta piiriga laske-	
Harjutamine teeb meistriks — H. V.	767	alal jõudu katsumas — Heikki S.	474
Kuidas minust sai laskur — Endel Rikand	767	Laskeklubi on tüse tugi lasketaseme tõstmisel all-	
Lennuasjandus meil ja mujal — H. Tombach	815	üksusis — Ava Salu	480
Tagav. ohv. aukõrgend. katsed käesoleval aastal —		Poola kütid-mootorratturid külaskäigul kaitseliidule —	
E. Metstak	811	O. K.	541

Ajalugu, mälestused ja ajaloolised tähtpäevad.

Eesti iseseisvuse eelpäevilt — EPa	7
Esimene saak õhust vabadussõjas	52
Leedu vabariik 17-aastane — A. K.	79
Koolipoisid — Elève Volontaire	81
Tallinna kindlustatud rajooni viimsed päevad — J. A.	90
Kuidas puhkes 18 aasta eest Vene suurrevolutsioon —	
V. K.	180
Kui vana on kaitseliit? — R. Stokeby	201
3. mai — Poola rahvuspüha	239
1. mai tähtsus kaitseliidu ajaloos — R. St.	241
Inglased Eesti vabadussõjas — EPa.	252
16. mai Soomes	265
Mälestusi Sveaborgi — praeguse Suomenlinna kind-	
luse — mässust 1906. aastal — A. Simon, kolonel	279
Ka Eesti lippu võivad katta liitlaste hülgeoperatsiooni	
loorberid 1918. a. — E. A.	350
Jooni kaitseliidu minevikust — R. Stokeby	369
Kaitseliit 1924.—1934. a. — A. Balder	374
Kuidas saabus võit Võnnu lahingus — M. K.	385
Virumaa kaitseliidu loomispäevilt — N. Reek, kindral-	
major	529
Viru, Narva, Pärnu malevate aastapäevade puhul	538
Okupatsioonivõimu lõppjark — R. Stokeby	651
1. oktoober 1917. a. kaitseliidu asutamise päevaks —	
R. Stokeby	711
Ühenduses on jõud. Latvia vabariigi iseseisvuse 17.	
aastapäevaks	717
11. nov. 1918 — Poola taassünd	718
Soome iseseisvuse sünd — S. Nykänen-Koski	747
Las' kivid kõnelevad. . . — A. Hinnom	753
Kommunistlik mässukatse 17. detsembril 1918. a. —	
R. Tandre	819
Äumärkide ja ordenite ajalugu	822

Kaitseliidu töö ja elu.

Haapsalu meredivisjoni aastapäevaks — Kastor	21
Sidepealikute kursused — J. L.	25
Propagandast kaitseliidus — Elmar Lipping	89
Kaitseliidu Tallinna maleva orkester 10-aastane	103
Kaitseliidu „Kalevi“ malevkonna orkestri 10-a tege-	
vuse puhul — Juhan Aavik	153
10 aastat orkestrimängu „Kalevi“ malevkonnas —	

„Kalevi“ malevkonna orkester 10-aastane — K. Tam-			
miste			154
Kaitseliidu uus vorm			210
Jooni Tartu maleva eskadroni elust			215
Kaitseliidu mereüksuste ujuvabinõude lippudest —			
J. Klaar			243
Raskekuulipildujate pealikute ja instruktorite kursu-			
sed — A. V.			247
Kaitseliidu ettevalmistus uue vormiriietuse kandmiseks			251
Naiskodukaitse keskkogu aastapeakoosolek			268
Kaitseliidupäevad — A. T-vere			269
Mõnd uue vormi soetamisest — J. L.			273
Tallinna maleva Sadama malevkond oma lipu all —			
V. K.			353
Tartu malevlased purilennukit chitamas			396
Kaitseliidupäeva tulemusi — A. B.			445
Kaitseliit ja võidupüha — A. Truuvere			453
Eralendurite lennutehnilisest väljaõppest — H. A.			458
Esimene purilennuk Tallinna malevale			464
Seitsmendat korda Helsingin Suojeluskunta piiriga laske-			
alal jõudu katsumas — Heikki S.			474
Laskeklubi on tüse tugi lasketaseme tõstmisel all-			
üksusis — Ava Salu			480
Poola kütid-mootorratturid külaskäigul kaitseliidule —			
O. K.			541
Kaitseliidu üksuse sügisest tegevusest — V.			559
Poola Küttide Liidu laagris Rozevies — P. O.			564
Kaitseliidu töö ja elu			573
Harjutamine teeb meistriks — E. Metstak, major			592
Harju maleva taassünnist 10 aastat — S.			725
K. L. Tallinna maleva aastapäeva puhul			730
Täienduseks merekaitseliidu vormi juure			732
Jooni kaitseliidu Saaremaa maleva arengust — Jaan			
Truufeldt			733
Ulevaade K.-L. mereüksuste tegevusest ja selle orga-			
niseerimise tööst — J. Klaar			737
Tartu maleva 11. taassünnipäeval — A. Peel			759
Võru malev tänapäeval — O. P.			762

Noorkotkad ja kodutütred.

H. Treffneri gümnaasiumi noorkotkaste malevkond	23
Uusi raamatuid noorte alt	194
Noorte kotkaste esimene üleriiklik üldlaager —	
J. Tedersoo	477
Vanemate juhtide harjutuslaagrid — noorkotkluse kool	
— J. Tedersoo	546
Lühiteateid noorkotkluse ajaraamatust	575
Lühiteateid noorkotkluse ajaraamatust	681
Noorkotkalised tunnustusväljendused	764
Lühiteateid noorkotkluse ajaraamatust	771

Sport.

Talispordimängud — I. P.	43
Ratsapordilik harjutuste organiseerimine kaitseliidus —	
E. K.	47
Suuskadel ümber Eesti	62
Suuskadel Sinises Silvrettas — suusaparadiisis — Dr.	
A. Massakas	100
Üleriiklikud suusatamise võistlused Elvas — E. L.	104
Suuskadel ümber Eesti — L. Rammus	160
Salpanselka võistlusmatkalt — E. L.	187
Kehaline kasvatus kaitseliidutegevuses — E. Lepp	389
Purilendu õppimas — Andres Joasalu	459
Purilennust maal — K. Schleicher	461
Külaskäik Budapesti purilendurite juure — Andres	
Joasalu	567
Purilennuasjandusest meil ja mujal — O. K.	600
Olümpiamängudele — Pen	661
Uudiseid meie purilennu harrastuse alt	719

Üldsisulised sündmused, tähtpäevad, kroonika, in memoriam.

	Lhk.		Lhk.
Kolm juubilari — E. Oskar	15	Professor Piccardi järgmine stratosfäärilend	566
Laske-suurmeister O. Volmer †	20	„Vanemuine“ 70-aastane — EPa.	589
Kapten Leopold Tõnson †	20	Peeter Grünfeldt 70-aastane	591
Tallinna linn austas oma veteraane	41	Onnesoove „Kaitse Kodu!“ 10. aastapäevaks	618
Jaauarikuu kroonika	61	Per aspera ad astra. „Kaitse Kodu!“ sünd ja noorus- päevade võitlused — V. Neggo	629
Kroonika 146, 184, 216, 248, 278, 397, 508, 552, 572, 680, 720	720	Kümme aastat „Kaitse Kodu!“ — A. Truuvere	641
Tšehhoslovakkia president T. G. Masaryk 85-aas- tane — Bernhard Linde	147	Kangelasi mälestamas	650
Pealik A. Pihlak 50- aastane	172	Estonia 1865—1935 — EPa.	665
EKL! 20-aastane	185	Kuidas valmib „Kaitse Kodu!“	684
Marsal Josef Pilsudski †	263	„Kaitse Kodu!“ tegelasi kõverpeeglis	687
Pealik Tõnis Pullisaar 50-aastane	349	Väliseestlastest — EPa.	752
Pealik Artur Limberg † — A. Truuvere	440	Kaks möödunud nädalat	770, 818
Vabadusristi vennad Võrumaa lahinguväljadel — A. B. Soome kõrgema sõjakooli külaskäik Eesti kõrgemale sõjakoolile	444	V üleriiklik naiskongress — M. Arak	813
Kaitsevägede staabiülem kindral-major Nikolai Reek 25 aastat ohvitserina	532		
3. diviisi ülem kindral-major Herbert Brede 25 aastat ohvitserina	539		
Pealik Anton Kaal 50-aastane — J. Treufeldt	540		
Tartu näituse omapärasus — A. Peel	543		
Dr. Ernst Valter †	545		
Tänavune suvi põllumehele — Agr. Juhan Saarsoo	549		
Belgia leinab oma kuningannat — J. Veelmann	557		

Mitmesugust.

Uudisteos meie liitriigist	176
Uleskutse vabadussõjaaegseile 1. jalaväe polgu kaitse- väelasile	179
Toimetusele saadetud kirjandus 195, 224, 335, 492, 583, 688, 740, 776	583, 776
Kaitseliidu 1933/34. a. tegevuse aruanne	289
Ülevaade allveelaevastiku sihtkapitali tegevusest — J. Luks, kapten	401
Ilmumas kapten Irve elulugu	627
Juhi käsiraamat — M — —	774
Kaitseliidu 1934/1935. aasta eelarve täitmise aruanne	777

„ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA“

„EEKS-MAJA“ on kõige vanem ja oma tüse 'ate reservide ning arvurikka kindlustusvõtjate pere tõttu võimsaimaid ühistegeelisi kindlustusasutusi Eestis.

„ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA“ („EEKS-MAJA“) kindlustab õnnetuste vastu: **tule-, elu-, klaasi-, koduloomade ja murdvarguse** kindlustuse aladel.

„EEKS-MAJA“ juhatus: Tallinnas, Lai 1, tel. 438-85

KONTORID: Tallinnas, Lai t. 1, tel. 445-07. Tallinnas, Harju 29, Tallinna Majaomanikkude Pank, telefon 427-49.

OSAKONNAD: Tartus, Suurturg 7, tel. 9-78; Valgas, Vabaduse 6, tel. 36; Viljandis, Tallinna 13, tel. 1-73; Petseris, Kastani t., tel. 1-02; Rakveres, Lai 17, tel. 1-64.

Agendid igas linnas, alevis ja vallas.

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 1

Tallinnas, neljapäeval, 17. jaanuaril 1935

XI aastakäik

Aastavahetusel

Ajaratas veereb. On pöördunud ette uus aasta. Iga möödunud aasta toob meie elus juure uusi väärtusi. Ta viib osa ettenähtud tegevusest lõpule, kuid pärandab mõndki ka järgnevale aastale tehtavaks.

Organisatsioonilt oli kaitseliit läinud aastal sama, mis varemgi, ning püsib seda praegugi. Kaitseliidu organisatsioon on oma arenemises teinud läbi aastatepikkuse katseajajärgu ning tundub, et kristalliseerunud sellaseks, nagu ta on tänapäeval, suudab ta kõige otstarbekohasemalt jooksva aja nõudeid täita. See organisatsioon põhjeneb perekondlikule ülesehitamise ja töötegemise viisile, kus tegevust leidub nii mehele kui ka naisele, nii noorele kui ka vanale. Oktoobri-novembrikuus maksmapandud uued koosseisud andsid juure hädavajalise arvu alatist kaadrit. Aasta jooksul viimisteldud ja detsembrikuus kaitseliidu keskjuhatuse ja vanematekogu poolt heakskiidetud ning keskkogu poolt, arvestes 1. jaanuarist käesoleval aastal, maksmapandud kaitseliidu kodukord eeldab seda, et kümne aasta jooksul kogutud õpised kaitseliidu elu korraldamise alal on nüüd lõplikult pandud kindlaks raamidesse. See asjaolu annab kaitseliidu tööle tulevikus kindlasti ratsionaalsema sisu ja ennustab senisest edukamaid tuleviku väljavaateid.

Et kaitseliidu vastu tuntakse huvi, näitab meie organisatsiooni praegune suur liikmete arv — 55.000 inimest, mis on täieliselt küllaldane ja võimeline teostama ülesandeid, mis lasuvad vabatahtlikult kodukaitsel. Lisaks sellele tundub, et kaitseliit evib täielise usalduse nii valitsuselt kui ka kogu meie teadliku kodanikkonna perelt, mis avaldub suures poolehoidus ja alatises kaasabis mitmekesiseile ja viljakatele kaitseliidu ettevõtetele. Tung astuda kaitseliidu liikmeks on praegugi veel küllaldane. Kuid arvestades, et vabatahtliku kodukaitsel jõud ei seisa niivõrd vaid arvus, kuivõrd selle arvu sisukuses ja kõrges väärtuses, ei ole kaitseliit viimastel aegadel eelnimetatud kaalutlusil ja ka mõnel teisel põhjusel oma liikmeskonna arvu tõstnud.

Tegevusalal on läinud aastal suudetud korda saata paljugi ülesehitavat. Peale eelnimetatud kodukorra, mis üldiselt korraldab kaitseliidu elu, on pandud maksmata õppetegevust normeerivate õppemääruste I osa. Neis on märgitud õppetegevuse eesmärk, kaitseliitlaste liigitavus, õppekavad igale liigile, aruannete vormid ja mitmesugused muud tulused näpunäited ja juhendid õppetegevuse korraldamise alal. Lisaks sellele ilmub aastavahetusel kaitseliidu teenistuse päevaraamat, mis võimaldab kaitseliidu töötegevuse järjekindlat registreerimist ja kergendab kokkuvõtete ja hinnangute tegemist.

Juhtide tegevusalal on peaarõhk suunatud juhtiva koosseisu teadmiste täiendamisele ja selle väljakujundamisele suuteliselt täitma neid paljusid ja mitmekülgseid ülesandeid, mis kaitseliidu elu nõuab juhtivalt kaadrit. On korraldatud tarviline arv kursusi ja õppetunde pealike üldteadmiste kui ka erialaliste kogemuste täiendamiseks. Et anda võimalust kaitseliidu koosseisus tegelevaile ohvitseridele ja allohvitseridele oma auastmes tõusta, on soovijaile korraldatud vajalised katseiks ettevalmistavad kursused. Seda kasutades on nelja viimase aasta jooksul kaitseliidu kaudu ettevalmistatuna ülenduskatsed sooritanud 121 ohvitseri, kellest järgmisel auastmesse on ülendatud 116. Pealeselle kogukas arv allohvitseri.

Süstemaatne juhtiva koosseisu ettevalmistamine on võimaldanud kaitseliidul ratsionaalselt seada oma pere väljaõpetamist. Möödas on aeg, millal vaid kohapeale saadetud instruktor oli suuteline korraldama ja läbi viima õppust. Praegu toimub suurem osa detailõppusi juba alatiste pealike otsesel juhtimisel. Instruktorid on peamiselt sisu ja järjekorra andjaks.

Nagu varemilgi aegadel, oli ka läinud aastal suur rõhk pandud meeskondade taktikalisele ja rivilisele, laskeasjanduslikule ja teistele kaitseliidus tarvilistele aladele. Võib tunnustada, et rivilises väljaõppes ja rividistsipliinis ning taktikalises ettevalmistuses oleme suutnud edasi astuda tubli sammu. Selle kontrolli oli

rida vähemaid õnnestunud õppusi kohtadel ning läinud sügisel toimunud järjekordne suurõppus — Neeruti manööver, kus kaitseliit täiesti rahuldavalt tuli toime õppuse sisus ettenähtud ülesannetega ning teenis ära riigivanema ja kaitsevägede ülemjuhataja rahulolemise ja heakskiitmise.

Laskeala edeneb püsivalt. Ta on kujunenud kahes suunas: massilaskmine ja tippmeeste tegevus. Kindla koolilaskmise — õppelaskmised, klassilaskmised, karikalaskmised ja kontrollkatsed — kõrval on laskeala viidud tihedasse seosesse sportliiku joonega. Seda meeoleolu tõusu hinnates on kaitseliidu juhatuse kõigiti katsunud tulla vastu laskurite pere soovidele. On tõstetud relvade materjaalosa ja laskemootori väärtust niipalju kui seda on võimaldanud piiratud kaitseliidu majanduslikud ressursid. On kujundatud välja meie kaitseväge arsenaliga kaasabiga tõhukas võistlusrelv parimaile laskureile ning asjasthuvitatuile. Laskeradade võrk on viidud tänu riigivalitsuse vastutulelikkusele küllaldaselt tihedaks. Pealinnas asetsev suurlaskerada Mustamäel on üks parimaid Balti riikides. Lisaks sellele on suuremates provintsilinnades ehitatud ja ehitamisel mitmedki kohapealseid nõudeid rahuldavad rajad. Suurem arv maal asetsevat laskerada on praegu ümberkohendamisel vastavalt hiljuti maksmahakanud uutele laskeradade määrustele. Et meie laskurpere võimete tase küünib juba peaaegu rahvusvahelise tasemeni, seda näitavad iga-aastased sise- kui ka välismaised esivõistlused. Kõige paremaks peeglikuks sel alal on iga-aastased võistlused kaitseväge ja kaitseliidu vahel. Kui võrrelda 1933. ja 1934. aastate tagajärgi, siis näeme, et 1933. aastal oli kaitseliidu 40 mehe keskmine tagajärg võistlustel 484,5 silma ja parim tagajärg 522 silma, sellele vastukaaluks 1934. a. oli 40 mehe keskmine 491 silma ja parim 534 silma. Seega on keskmine silm tõusnud 6,5 ja parim üksiku saavutus 12 silma võrra.

Peale punktilaskmise on kaitseliidus harrastamisele võetud ka lahinglaskmine, mis ligindaks laskureid ülesandeile, mida neil tuleb täita lahinguolukorras. Ka sel alal ei ole edu end jätnud ilmutamata.

Oma otsese lasketevõime kõrval võtavad paljud kaitseliidu üksused edukalt osa ülemaalisest laske-sportlikust tegevusest, olles Eesti Laskurliidu liikmeks. Ei ole liialdus, kui siinkohal märkida, et tulevasile ülemaailmsele laskejõukatsumisele Rooma tohime ja võime saata meiega oma poolt mõne laskuri, kes Eesti nimele ei taha ega tohi teha häbi.

Jalaväega sammu pidavalt arendavad oma tegevust ka teised kaitseliidus töötavad väeliigid ja eriuksused.

Suurtükivägi on aasta jooksul sooritanud eduka töö, niipalju kui seda on võimaldanud kasutada olev materjaalosa ja laskemootorid. Et see nii on — on meie suurtükimehed näidanud mitmelgi õppusel omaette kui ka koos jalaväega. Peale õppetegevuse on viidud läbi mitmeid uuendusi tehnilisel alal.

Ratsavägi on praegu ümberkorraldamise ajajärgus. Kuid temagi on tegelnud ja võtnud osa kaitse-

liidu ettevõttest niipalju, kuivõrd seda suudab reorganiseerimise ajastul olev väeliik.

Meie sidemehed näitavad aast-aastalt üles suuremat agarust. Sideasjanduse elustamisele kohtadel on suurelt aidanud kaasa sidepealikute kavakindlad kursused, mille kaudu selle tähtsa teguri sisu ja mõte on viidud kõigisse sideüksustesse. Eriti tuleb kriipsutada alla huvi sideüksustes mitmesuguste uuenduste vastu. Pioneeridena sammuvad siin esirinnas Pärnu maleva sidemehed, kes esimestena koostasid iseseisva kaitseliidu helk- ja raadiosidejaama. See jaam töötas tagasihoidliku katsena esmakordselt 1933. aastal Antsla manööbris ja nüüd juba päris edukalt läinud Neeruti manööbris. Viimaste äsjatoimunud sidekursuste kaudu on see mõte kantud kõigisse malevaisse ja sideala töötab tulevikus kujuneda kohapeal senisest clavamaks.

Gaasikaitseseeskkonnad on aasta jooksul tublisti arenenud. Niipalju kui võidi anti juure uut varustust. Väljaõppe tase on üldiselt väga hea.

Teist aastat tegutsevad mereüksused töötavad elavalt. Huvi asja vastu on, kuid tunduvalt takistusi kohtadel tekitab ujuvabinõude ja õppevahendite puudus. On asutud energiliselt leidma võimalusi selle kõrvaldamiseks. Mõnel kohal on see läinud ka korda. Tahaksin loota, et mereüksused talvisel perioodil suudavad jõuda üle organiseerimise ajajärgust, et tuleval kevadel täie jõuga asuda töösse uue navigatsiooniaja algusega.

Spordialal on viidud edasi tegevusi, mis kaitseliidu tööle on kujunenud vajalisteks. Suuresti on arenenud suusatamine. Kahju, et meie talv on nii lühike. Nii pidid läinudki aastal jääma ära nii mitmedki tulusad talvetegevused. Seda elavamalt on arenenud suuskade valmistamise kursused. Suusad on kaitseliidu kaudu muutunud kättesaadavaks kõigile. Võib ütelda, et ei ole kaugel aeg, kus suusatamine varsti kujuneb üldrahvalikuks. Teistelt sportlikelt aladelt on raskejõustik püsunud oma tasemel, võib-olla isegi edenenud, kuna selle vastu pesapall, sõjalise iseloomuga võistlused ja kergejõustik näitavad veidi tagasimineku tendentsi. Ja seda loomulikel põhjustel — viimaseil aegadel on meil puudunud need alad virgutavad kaitseliidupäevad. Loodame, et käesoleval aastal toimuv kaitseliidupäev siin toob jälle uut hoogu ja elevust. Ei saa jätta nimetamata sportlikul tegevusalal üht uut ala — rännakvõistlusi jalgmeestele ja rattureile, mis igal sügisel on olnud spordihuvilistele tulipunktiks.

Kaitseliidu enda kõrval on edukalt töötanud ka tema eriorganisatsioonid. Naiskodukaitse on suutnud oma töö viia kindlasse raamidesse. Tema tähtsus Eesti naisi koondava organisatsioonina on tänapäeval leidnud üldtunnustamist. Koostöö kaitseliidu ja naiskodukaitse vahel on kõigiti pidev ja kaitseliidu ülesannete täitmise seisukohalt määravalt tähtis.

Noorte kotkaste töö areneb. Kodutütarde organiseerimine kestab. Noorteküsimus Eestis on viimasel ajal üldiseks kõneaineks. Olgugi et kaitseliit alati on pidanud oma peamiseks ülesandeks oma noor-

Jõulust uue aastani

Vasakul ülal — Leinaseisak Tallinnas 3. I 35. Kaitsevägede ülemjuhataja võtab vastu kaitsevägede paraadi. Vasakul all — Riigivanem K. PÄTS E. Punase Risti laste jõulupuul jõulumehhe kõrval. Paremäl ülal — Kaitseliidu lastele korraldatud jõulupuu Tallinna maleva võimlas. Tulevane kaitseliitlane ütlemas jõulumehhele salmi. Paremäl all — Riigivanema raadiokõne uue aasta ööl

Talv metsas

te, s. o. noorte kotkaste ja kodutütarde, organisatsioonide töökorraldamise ja tööjuhtimise, siiski on ta pidanud tähtsaks ka kogu noorsoo organiseerimise vajadust Eestis. Lähtudes sellest tarbest tunnistasid kaitseliidu keskjuhtivad organid vajaliseks, et tuleb kutsuda ellu kogu noorsoo tegevust juhtiv ja kontrolliv keskus. Pealeselle on praegu käsil Eesti skautlike organisatsioonide ligema koostöö küsimus. Kui need viimased lahenevad — on loota mõningate noorsoo organiseerimist pidurdavate nähtuste kadumist ning ka kaitseliidu noorte elu ja töö võib areneda ratsionaalsemalt ja edukamalt.

Need on lühidalt perspektiivid, missuguseil astume vastu kaitseliidu tööle algaval aastal. Põhijoonelt ei muutu meie töös erilisel midagi, küll aga peab kõik, mis meie ette võtame oma organisatsiooni nimel, olema kantud sügavast vastutustundest ja tulema kasuks meie kodule ja rahvale. Kaitseliidu sisemises elus peab veel rohkem süvenema distsipliini ja korra tunne ning tugevnema seesmine liituvus ja õige arusaamine oma ülesandeist, kohuseist ja õigusist. Meie rajame oma töö kaitseliidu idee elluviimisele ja tema mõtete propageerimisele. Kaitseliidu töö peab tulema veel ligemale rahvale. Rahvas peab võima seda tööd ise

näha ja hinnata. Meie olemist õigustavaks aluseks jääb, nagu see alati on olnud, ka edasi tüse edasiviiv töö, mille sügava sisu paneme jõulise demonstratsioonina tuleval suvel võidupühal kaitseliidupäevana oma kodumaa hindamise ette.

Tähtsamate tegevusaladena olgu siinkohal märgitud: õppemääruste ja kodukorra elluviimine; senimaksivate õppe-laskemääruste ühtlustamine ühiseks õpelaskmise kooliks; õppemääruste teise osa (pealikud) ettevalmistamine; kaitseliidupäeva ja kaitseliidu näituse läbiviimine; kaitseliidu 10-aastase tegevuse ajaloolise ülevaate koostamine ja väljaandmine; kaitseliidu uue vormiriietuse väljatöötamine ja maksmapanemine; kaitseliidu majapidamise korra viimistelemine ja maksmapanemine; kaitseliidu varanduste inventeerimine.

Muidugi kõige selle juures arendatakse ja viiakse edasi kõik tegevusalad, mis kaitseliidule senise tegevuse põhjal on kujunenud aast-aastalt edasiminevaiks aladeks. Jääb ainult soovida, et meie pere ka eeloleval aastal võtaks oma ülesandeid niisama tõsiselt kui seni ning et veel suurema kiindumusega oleks igaüks oma kohal.

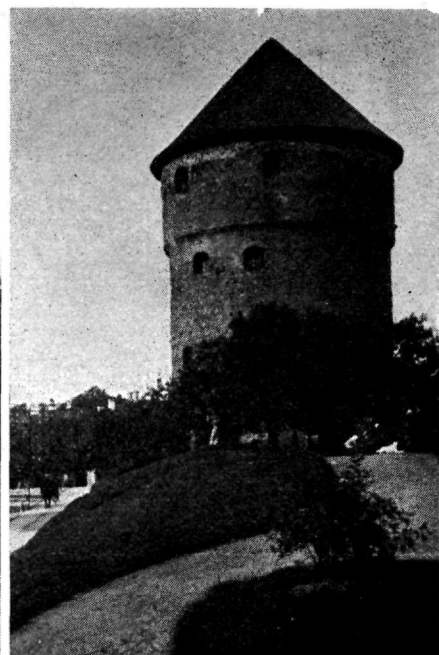
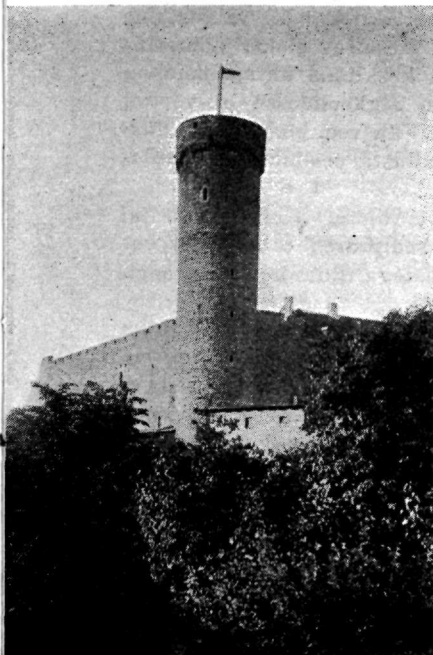
Selleks kõigile häid kordaminekuid nii oma isiklikes kui ka meie ühiseis ettevõtteis.

A. Treufeldt.

Eesti iseseisvuse eelpäevilt

Esimene eesti linnavalitsus Tallinnas

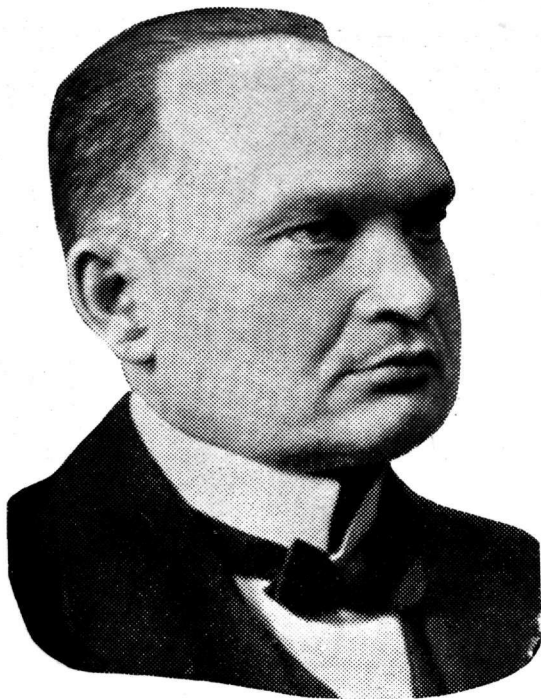
Meie iseseisvus ei ole mitte ühe päeva juhuslik saavutus, vaid see on kätte võideldud pika ja emastsalgava tööga. Katsed algasid juba varakult, varsti pärast meie kodumaa vallutamist ristiriitlite poolt. Kui need ei annud tagajärgi, siis olid selles süüdi vastasjõudude ülekaal nii varustuselt kui ka arvult, eestlaste puhan-gulised vastuhakkamised ja organiseerimatus.

Eeltöö praegusele meie iseseisvusele algas õieti 19. sajandi keskpaigu, niinimetatud ärkamisajaga. Kui poleks tol ajal leidunud mehi, kes ei oleks teinud oma elutööks eestlaste iseteadvuse ja rahvusliku tunde kasvatamise, siis vaevalt oleksime meie iseseisvaina tulnud välja maailmasõja varemeilt. Neid pioneere, kel tuli pidada närvepingutavat võitlust õieti kahel rindel — sakslaste ja veneluse — ei tohiks mitte vabadusvõitluse üldisest ajalooketist lülitada välja.

Nende saavutused on seda enam tähelepanevad, et see andis eestlasile usku oma võimeisse. Kui 30 aastat tagasi, pärast eestlaste võitu Tallinna linna omavalitsuse valimistel, seati etteotsa venelane Ernst Hiatsintov, siis oli selleks kaks põhjust. Esiteks olude sunnil oli tarvis teha silmi vene riigi võimudele ja teiseks ning tähtsaimaks — valijate usalduse puudus eestlasest linnapeale. Kardeti, et eestlane, kelle omategevus ei ole kunagi ulatanud kaugemale primitiivsest valla omavalitsusest, võib sattuda linna juhtimisega karile. Kuid 13 aastat hiljem ei kahelnud eestlased enam kõige täbaramais tingimuses kuulutada välja omariiklust, ja seda hakata ka looma ja juhtima. Seepärast julgeme kinnitada, et Tallinna linna omavalitsuse vallutamine löi kandepinna meie omariiklusele.

Möödunud sajandi viimasel poolel hakkas üldine majanduslik jõukus tõusma kodumaal. Maal rühiti ööd kui päevad teha tööd ja osteti kohti pärisomanduseks. Viljast ja linadest saadi head hinda tolleaegse soodsa põllumajandusliku konjunktuuri tõttu. Ühes jõukusega kasvas ka iseteadvus ja julgus. Sama nähtust võime

konstateerida ka linnades, eriti Tallinnas. Kaubandus elavnes, hakkasid signema suurtööstused, kus produtseriti küll Venemaa jaoks, kuid töölised ja meistrid olid kohalikud elanikud. Kõik see aitas üldisele jõukusele kaasa. Just neil põhjusil hakkas kasvama kesklinna väravate taha puumaju. Neid agulimajade peremehi hoiti küll, kui teise järgu kodanikke, kõigist linna asjadest eemal. Siin valitses kesklinn — sakslased. Aga et need agulimajad asusid siiski linna administratiivpiirides, said nad paratamata saatuslikuks kesklinnale. Seda kutsusid senised valitsejad õieti ise oma tegevusega välja. Nad olid jätnud linna unustusse ja hoole-tusse. Kesklinnas, 6. jaoskonnas, oli veel kuidagi näha korraldavat kätt, kuna teised linnaosad olid peaaegu täiesti jäetud saatuse hooleks. Asi oli sedavõrd kor-rast ära, et isegi Peterburi vene lehed, kes sellaseis asjus olid enam kui flegmaatsed, hakkasid pommitama Tallinna linnavalitsust. Nii kirjutab 1904. a. suurim ja valitsuse ringkonnis mõjukaim vene leht „Novoje Vremja“, et Tallinna majapidamine olevat jäetud täitsa lohakile. Alevid, mis moodustavat kaks kolmandikku kogu linnast, olevat sillutamata uulitsatega ja puudu-vat peaaegu täieliselt valgustus. Edasi kurjustatakse samas lehes halva joogivee, haiglate täielise puudumise, väheste koolide ja paljude muude defektide pärast linna majapidamises. Kuid tolleaegsed linnaperemehed ei mõtelnudki kõrvaldada puudusi linna majapidamises, sest nende energia kulus võimu endi käes pidamiseks, kas või linna heaolu arvel. Kui eesti ajalehis näidati neile puudusile ja ühtlasi rõhutati, et linna omavalitsu-sest peaksid eestlased võtma osa juba seepärast, et nad ületavad arvult mitmekordselt sakslasi, sai „Rev. Zeit.“ püha viha täis ja tuli toime artikliga, mis annab täielist tunnistust nende tolleaegsest mania grandiosa haigusest. Nii kirjutab „Rev. Zeit.“: „Peab saksa selts-kond end täiesti arvude järgi laskma hinnata, või on veel hindamist kõrgesti haritud saksa suurkaupmehe ja

K. PÄTS

eesti kohamehe vahel, kes ei oska lugeda ega kirjutada? Kas meie 1000 Tallinna sakslast ei ole kasulikumad kui 1000 teist kodanikku?

Millest elab eesti ja vene kaupmees? Saksa kapitalist. Kes annab eesti rahvale tööd ja teenistust? Sakslane. Kes annab eesti rahvale kooli ja kiriku? Kes toidab kogu rahva vaesed, söödab ja ravitseb tema haiged? Sakslane. Kes teeb vene ametnikele tema seisukoha siin võimalikuks? Sakslaste riigituudus ja tegevus“.

Sellane eneseülistus on omaette pärl. Siia ei ole tarvis enam midagi lisada.

Et kohalikud suursakslased teatud perioodidel saksastamise sihtide pärast olid Baltimaal vene võimudega opositsioonis, on kahtlemata õige. Kuid see opositsioon oli rohkem välispidine ja näiline. Võim ja mõju valitsuse ringkonnis jäi neile kuni tsaarivalitsuse languseni. Säärane seisukord ilmes ka 1904. a. linnavalimistel. Vene kaupmeeskond ja majaomanikud ühinesid valimise eel eestlastega, kuid valimiseelses kihutustöös pidid nii ühed kui teised olema õige ettevaatlikud, et mitte sattuda vastollu vene kõrgemate võimudega, peamiselt kuberneriga.

Kuivõrd kohalikud vene võimud olid sakslaste lõa otsas, ilmneb Tartu eeslinnade liitumise küsimusest südalinnaga. Karlova ja Tähtvere alevid olid kasvanud omaette linnaosadeks, kus elas ligemale 20 tuhat elanikku. Kõik nende püüded liituda vanalinnaga jäid asjatuks just kubeneri vastuseisul. Saatkonnad, keda läkitati kubeneri juure nimetatud asjas läbi rääkima, tulid alati tühjalt tagasi. Kanti küll paljudel kordadel ette, et eeslinna korraldab n.-n. Eeslinnade Korraldamise Selts, kel ei ole mingit administratiivset võimu. Eraselts oli sunnitud palkama politseinikke avaliku julgeoleku kindlustuseks. Samuti peab ta prügitama uulit-

said, seadma musta vee torustikku kui ka valgustama eeslinna, milleks on asutatud iseseisev elektrijaam. Juhiti ka sellele tähelepanu, et kesklinna antagonism on läinud nii kaugemale, et nende algkoolidesse ei võetud isegi raha eest eeslinna lapsi. Ja veel enam. Kindlustuseltsid surve tõttu ei kindlusta eeslinna maju tuleõnnetuse vastu.

Kuberner oli neist asjust vägagi teadlik, kuid jäi siiski eitavale seisukohale, sealjuures tähendades, et teda ei maksa sellaste küsimustega tülitada, sest praegu ei saavat tema midagi teha.

Eestimaa tolleaegne kuberner Bellegarde suhtus küll väliselt lojaalselt eestlaste ja sakslaste vahelisele võistlusele linnavalimistel, kuid teatud takistused ei puudunud siingi. Nii oli tsenori ettekirjutusel kitsendatud kihutustöö tegemine ajalehis suuremal määral kui sakslastel. Mõningaid takistusi tehti ka avalike koosolekute pidamiseks, kuna sakslased selle üle kurta ei või. Neil olid peaaegu piiramata võimalused avalike kihutuskosolekute korraldamiseks. Ning peasi — linna nape tuli valida venelane, kartusest, et eestlastest kandidaat jääb sakslaste mõjutusel üldse kinnitamata.

1904. a. olid Tallinna avaliku elu tegelased grupeerunud kolme kultuurringkonda. Kõigepealt vene ametkond kuberneriga eesotsas. Selle ringkonna käes oli tegelik võim, mida juhiti vene riigi pealinnast — Peterburist. Loomulik, et nende kultuur pidi olema vene ja nad ise tegutsema suurvene vaimus.

Teiseks kultuurühimuseks olid sakslased mõisnike peamehe ja linnapeaga eesotsas. Nende tardunud traditsioonid ja kultuuriline kitsarinnalisus oli küll nimeliselt suunatud „Mutterlandi“, kuid vaevalt ta sealgi leidis kõlapinda, sest furor teutonicus sel kujul, nagu ta balti sakslaste juures avaldus, ei leidnud sealgi enam õiget mahutust.

Eesti seltskonnal mingit iseseisvat kultuurilist toetuspunkti ei olnud. Siin oldi otsingute ajajärgus, kus

J. IHERMANN

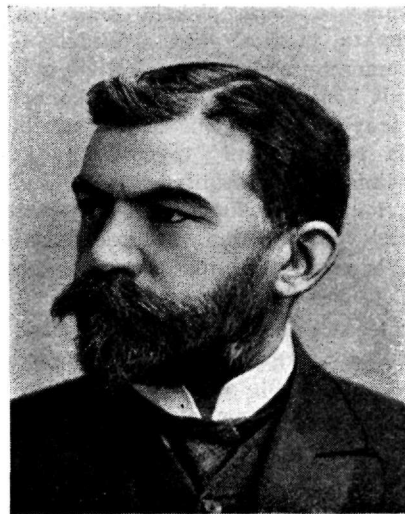
taheti leida omapärast pinda, mis oleks kohane eesti rahvusele. Alused neile püüdeile olid pandud meie ärkamisaja tegelaste poolt. Samas sihis katsuti ka minna edasi. Poliitiliselt ei olnud eestlased seni saavutanud mingisuguseid tagajärgi. Keskvõim oli venelaste, omavalitsused sakslaste käes. Eestlane oli õieti valitsemise objekt, keda püüdsid nii sakslased kui ka venelased saada oma mõjupiirkonda. Et eestlaste rahvuslik omapära ja eneseavalduse tung olid elujõulised, ilmneb 1904. a. valimistest. See kujunes esimeseks heitluseks avaliku võimu pärast ja siit tuldi välja võitjana, kõigi takistuste peale vaatamata.

Linna seaduse järgi, mis pandi maksma 1890. a., oli valimise õigus igal kinnisvaraomanikul, kinnisvara väärtusele vaatamata. Selle seaduse järgi pidanuks juuba eelmistes volikogudes olema eestlaste ülekaal, sest neil oli kinnisvaraüksusi sakslastest palju enam. Kuid sellest hoolimata ulatus nende arv viimases volikogus vaevalt 10 protsendini. Ilmselt seisis süü valimiste korraldamises ja usu puuduses oma võimeisse. Siin tuli appi „T. Teataja“ oma peatoimetaja Konstantin Pätsiga, praeguse riigivanemaga. „Teataja“ hakkas selgitama linna omavalitsuse puudusi. Kihutustöö moodsal kujul, nagu ta praegu mujal ja ka meil on tarvitusel, oli tol ajal tundmata. Lendlehti, käre-daid üleskutseid, suuri sõnu ja isiklikke kallalekippumisi ei tarvitatud. Agitatsioon ei olnud lõõmav ega pealetükkiv, vaid tagasihoidlikult rahuline ja selgitav. Kui lehitseda tollaegseid ajalehti, siis leiame, et sakslased püüdsid kriipsutada alla kihutustöös rahvuslikku momenti. Nad rõhutasid, et võitlus on käimas kahe rahvuse vahel ja seepärast peab iga sakslane siit tegema järelduse või vastasel korral saavad alevid linna pere-meheks. Kuid nad ei loobunud ka eestlaste mõrda püüdmisest.

Siin tulid nad välja argumentidega, et eestlased ei suuda linna majapidamist juhtida ja võib karta koguni,

M. PUNG

V. LENDER

et linna varandused ebaotstarbekohaselt raisatakse ära ja linn jääb pankrotti. Peab tunnustama, et sellasel kihutustööl oli oma mõju. Paljud eestlased, n.-n. „vanade eestlaste“ rühmast, läksid ühes sakslastega, sest neil puudus usk oma võimeisse. Nad ei tahtnud midagi teada „sumadanimeestest“, nagu uusi volinikke ironiliselt nimetati. „Teatajast“ näeme, et „Uuendust nõudev erakond“ kõik oma sapi ja kibeduse valab just nende äraandjate kaela. Nii loeme: „Ilmasüüta näuga rändavad need kanajalgseid rahvuslased majast majasse, toovad igale poole oma juudalehe ligi ja seletavad sulaval keelele, nemad olla eestlaste partei poole hoidjad“. Ja edasi leiame ka vastaste kohta parajaid sõnu. Need „olla sõgedad noor-eestlased, kes linna võlakoorma alla tahta matta; rahvuslikud hullustajad, kuna nemad ise ikka selle poolt seista, et eestlased ja sakslased käsi-käes peaksid käima“.

Juudamehed ei leppinud ainult äraandliku kihutustööga, vaid esinesid kuberneri ees koguni kaebekirjaga. Selle sepiitsejad olid küll sakslased, kuid allakirjutajate hulgas leiame ka rohkel arvul eestlasi. Kaebekirjas kurdetakse, et uued volinikud ja isegi linnavalitsuse liikmed ei evi mitte ise kinnisvara, vaid on valitud volikokku surnud majaomanike leskede volinikena ning seepärast ei ole ka neil linna hüvang südamel, vaid tehakse riigivastast kihutustööd volikogus. Kaebekirjast loeme: „Pärast nende ammetisse astumist oli linna volikogus vähe aavalt kõnedes ja ettepanekutes üks iseäranik vaim tunda, mis ennast tegevate seaduste ja riigivalitsuse käskude vastu panemises näitas, ja sellejärele said nende meeste ettepanemise peale ja nende abiga linnavolikogu poolt otsused tehtud, mis mitte üks linna ja riigivalitsuse vastu, vaid otsekohe linna kahjuks ja mässamise ja seaduse vastu tegude heaks on“. Edasi loetakse ette seadusevastased teod, nagu poliitiliste süüdlaste vabastamine, solidaarsus streikijatega ja nendele toetuse määramine, „politsei kõrvale lükamine ja ärakautamine“ ja palju teisi etteheiteid, millede loetelu viiks pikale. Järgneb defektide loetelu,

mida mässumehed nagu oleksid linna majapidamises jätnud tegemata, ja lõpeb õige krõbedate sõnadega samade mässumeeste aadressil: „Volikogu koosolekudes said avalikult kõned peetud, milledes kõnepidajad otsekohe oma osavõtmist ja nõusolemist streikidega, mässamisega ja revolutsiooni tegemisega kuulutasivad, nõnda, et viimaks linna valitsuses revolutsiooni partei peategevus, toimetus ja kaitsepaik oli. Selles on näha, et tähendatud võitlejad linnavalitsusesse satusivad üksi sellepärast, et oma mässamise tegevust laiendada, aga mitte linna ja linnakodanikkude heaks ja tuluks.“

Me teame, et esimene volikogu koosolek oli 5. jaan. 1905. a. (v. kal. järgi). Samuti teame, et tol aastal käis värske puhang üle meie kodumaa, ja mis sellele järgnes. Kaebekirja jäme ots oli sihitud „sumadanimeeste“ vastu, kes õieti olid valimiste korraldajad ja läbiviijad. Neil „sumadanimeestel“, eesotsas K. Pätsiga, oli julgust alati võidelda rahva saatuse eelpostidel, sellepärast said ka need kõige enam kannatada reaktsiooni tagajärgi. Nüüd on sellest 30 a. möödunud. Pidulikult linnavolikogu koosolekul selle tähtpäeva mälestamiseks on nähtud ette päevakorras linna aukodanike valimine. Ei tarvitse olla prohvet, kui ütelda, et mõnest endisest „sumadanimehest“ saab Tallinna aukodanik.

Muide, olgu siinkohal märgitud, et Tallinnale on seni valitud 3 aukodanikku, kelledest kaks on elus — Rootsi kuningas Gustaf V ja endine Ameerika president Hoover.

Nagu juba eelpool mainisime, valimiseelsest kihutustööst praegusaja mõistete järgi ei võinud olla jutugi. Sirvides „Teatajat“ näeme, et seal küll puudutatakse linna majapidamist käsitledavaid küsimusi, kuid need on sedavõrd asjalikud, et neid võiks ka muul ajal paigutada lehte. Ainult sagedased sõnumid linna puudustest vihjavad pisut valimiseelsele elevusele, ja võib-olla ka karrikatuurid, mis vilksatavad nii mõneski „Teataja“ numbris. Kuid kihutustööd tehti siiski ja pealegi kaunis energiliselt. Linn jaotati viide komiteesse linna jagude järgi, keda juhtis keskkomitee. Nii langes sõnalisele kihutustööle peatähtsus. Esmajoones peab nime-tama praeguse riigivanema hra K. Pätsi nime. Ta oli valimiste eeltööde vaimseks isaks. Tema julgustusel ja õhutusel toimusid eeltööd. Olid koosolekud „Estonias“, „Pandorinis“, „Lootuses“ või keskkomitees, K. Päts oli alati peakõnelejaks. Samuti toimusid eranõupidamised üksikute gruppide viisi tema algatusel ja juhtimisel. Ennatsalgavat tööd tegi ka hra M. Pung. Teda jätkus igale poole, kus oli tarvis lüüa sekka.

Eesti majaanike hulgas ei olnud ühtki kõrgema haridusega inimest. Aga et volikogusse pidid sattuma ka eesti haritlased, oli hädavarviline, sest vastasel korral ei oleks annud eestlaste enamus mingit tagajärge. Siin tuli appi endise volikogu volinik J. Umbli. Olles linna vaestelaste kohtu liikmeks hakkas ta tasa-pisi eesti haritlasi määrama vabanenud eestkostjate-hooldajate kohtadele. Sellaseil alaealiste kinnisvaraomanike hooldajail oli linnaseaduse järgi volikogu valimistest

osavõtt lubatud. Nii said valimisõigused K. Päts, M. Pung, J. Teemant, O. Strandman ja palju teisi haritlasi. Samuti jääb J. Umbli teeneks valijate mõjutamine isiklikult. Linna kinnisvarade hindajana puutus ta kokku peaaegu kõigi majaperemeestega. Seda kasutas J. Umbli ära eeltulevate valimiste selgitustöö tegemiseks. Ta isegi seadis nimekirja kokku ärksamaist majaanikest ja kaupmeestest, et neid pärast ära kasutada eestlaste huvides.

Ja kui tuli tegelik töö, siis leidis mehi, kes käisid oma rajoonides majast majja valimiste tähtsust selgitamas. Sellast ennatsalgavat tööd tegid J. Ihermann, J. Schlisti, Mettik ja paljud teised.

Ning valimiste tulemused? Esimeseks läks tulle 9. dets. 1904. a. linnajagu. Tagajärjed olid üllatavalt head. Volonikeks valiti 5 eestlast, 2 venelast ja mitte ühtki sakslast. Niisugune võit andis julgust ka teistes linnajagudes eestlastest valijaile. 10. dets. valis 2. linnajagu. Siin võis karta sakslaste ülekaalu, sest Kadriorus kui suvitusrajoonis elas kaunis ohtrasti sakslasi, kuid sellele vaatamata pääsis maksma tasakaal: 5 sakslast, 4 eestlast ja 1 venelane. 11. dets. valis 3. linnajagu. Siit ei pääsnud ühtki sakslast volikogusse. Valiti 8 eestlast ja 1 venelane. 4. linnajaost — Pärnu maantee rajoonist — valiti 10 eestlast ja 2 sakslast. 5. linnaosast — Paldiski maantee rajoon — tulid eestlased läbi tervena. Kõik 10 volinikku olid nende kandidaadid; nende hulgas K. Päts ja M. Pung. Suure kaotusega tuli eestlastel leppida kesklinnas ja Toompeal.

12 volinikust ei olnud ühtki eestlast. Lõpptulemus: 37 eestlast, 4 venelast ja 19 sakslast. Eestlased ja venelased liitusid volikogus ja said sellega $\frac{2}{3}$ enamuse. Juubeldus oli suur. Peeti „Lootuses“ ja „Estonias“ koosviibimisi, kus ei puudunud lauakõned ega isamaalised laulud. Siin jagas lihtkodanik ühes haritlasega võidujoovastust.

Koguni teine oli sakslaste meeolu. 1904. a. valimised kujunesid esimesteks mustadeks päevadeks nende ülevõimus. „Sie bilden einen dunkeln Tag, eines dies ater in der Geschichte unserer Heimat“, ütleb nende ajakirjandus. Nad hakkasid koguni majandusliku survega kiusama eestlasi, vallandasid neid saksa ettevõtteist, vähendasid töötasu, paigutasid odavamaille kohtadele, kuna paremale kutsuti sakslasi. Isegi sel-laseid kurioosumeid juhtus, et saksa suurkaupmees lõpetas krediidi eestlasest väikekaupmehele ja sageli ei müünud talle enam isegi puhta raha eest kaupa. Kuid säärased väiklased vihaavaldused annavad selget tunnistust sisemisest jõuetusest.

Nüüd on sellest möödunud 30 aastat. See ei ole pikk aeg. Kuid oleme selle aja jooksul nii mõnegi veel raskema tuleproovi teinud läbi ja ikka tulnud välja võitjaina. Pioneeridele nende võidu hällipäeval, 18. jaanuaril, kaitseliidu pere poolt tänu ja austus.

EPa.

Tabatagu rahvusliku kasvatuse tuumala — meelsust!

A. KALLITS, mag. phil.

Rahvusliku kasvatuse uurimisele

On möödunud rahvusliku kasvatuse, õigemini rahvuspoliitika, kongress, kuna otse kasvatuse küsimustele oli ettekandeid suhteliselt vähe. Pealegi kulutati palju jõudu arvustamiseks, üsna vähe aga oli kuulda tegelikke ettepanekuid. On ju küll väärtuslik ka asju üldiselt arutella, sõeluda ja kaaluda, vaielda ja väidelda, kuid sageli, paraku, minnakse laiali vaid sõnavaluist sumisevate peadega ja istumisest valusate selgadega.

Kongressi ettepanekuist seepärast on tervitatav alatise instituudi loomine rahvusliku kasvatuse mõiste, eesmärkide ja abinõude lähemaks selgituseks. Tuleks vaid loota, et sellest tööst osa võtma kutsutakse ka kutselisi kasvatusteadlasi, mitte ainult arste ja teisi, kes kasvatuse alal ei ole asjatundjad. Kasvatusteadus oma kõrvalharudega on paisunud sügavaks teaduseks, mis alal, nagu igal alal, on isikuid, kes on spetsialiseerunud selle teaduse küsimustes. Nende jõudude kaastömbamine kasvatusküsimuste lahendamisel on soovitatav.

Meie vanad tegelased on koormatud kümnete ametite ja ülesannetega. Samal ajal näit. ülikoolgi saadab välja lõpetajaid, kes meeeldi rakendaksid oma värsked jõud vanadele abiks. Antud küsimuseski, nagu üldse, noored näevad meeeldi, et neil lubataks kaasa töötada, et meie riik tarvitaks noorte tööjõudu.

Rahvusliku kasvatuse korraldamine suundub enne kõike noorsoole — koolile ja noorsoo-organisatsioonidele, arvestab noorpõlve reaalseid eluvajadusi. Mis puutub noorte jõudude paigutamisse ühiskonna tööväljale, siis just siin on hõre koht; kooliaja lõpuni on noored hea hoolitsuse ja toetuse osalised, siis aga äkki jäävad nad enam-vähem omaette. Seda ei tohi unustada, asudes uurima noorsoo olukorda ja ta meelsuse väljatöötamist.

Rahvusliku kasvatuse ala uurimisel tuleb paratamatult vaadata ümber ka teiste rahvaste juures. Õppimisväärselt leidub meile sümpaatses hõimumaas — Soomes, ka ägedaloomuliste lätlaste uus hariduskorraldus väärrib tutvumist. Meil mõnel pool valitsevad segased tundmused Saksa ja Itaalia teguviiside suhtes. Võib kiita või laita, see asja ei muuda — neis riikides on aga just rahvuslik kasvatus ülimalt välja arendatud, ülim rõhk pandud noorte harimisele ustavateks isamaapöegadeks ja -tütardeks.

Ka N. Vene kasvatus on õpetlik selle poolest, kui-

das seal iga vähimigi asi on ära kasutatud veendunud kodanike (s. o. kommunistide) väljaarendamiseks.

Mainitud riikidelt oleks metoodi alal mõndki õppida. Seda ja teist võime ju hinnata valeks, igal juhul aga näeme, kuidas toimivad nende maade suurte kultuuriliste võimalustega ja kõrge arenguga õpetlased ning riiklikud aparaadid, et kindlustada rahvas oma riigis valitsevat vaimu.

Meelsuse kasvatus on peasi

Mida inimene teeb, see oleneb ta püüdeist, tungidest, ihadest, kirgedest ja tahtest. Kasvatuse ülesanne on metsikud loomulikud tunglused arendada selgeks, mõistuse ja südametunnistuse veendumuse poolt juhitud tahteks. Veendumus ja tahe — enne kõike need kaks. Küllap siis muuks — eesmärkide teostamiseks — leitakse vahendeid. Kui inimene asja juure ei asu aetuna sügavast vabatahtlikkusest, siis ei ole lootusi asja teostada. Igasugune sundus on ainult ajutise mõjuga; tavaliselt sunnitav pöördub sundija vastu, et vabaneda koormast, mille kandmise vastu kogu olemus tõrgub. Seepärast tuleb kõik käskimine ja koorem rakendada vabatahtlikkusele. Siin on riiklike kohustuste õige rakendus. Rahvusliku kasvatuse arutlusel tuleb seda vaadelda peamiselt.

Muidugi — tõutervendus, karskus, rahvaarvu tõstmine on tähtsad, kuid nad pole eesjoones ja otsekohe-seimas mõttes kasvatuse, vaid enam sotsiaalpoliitika ülesanded. Kasvatuse kongressidel tuleksid keskpunkti asetada kasvatuse küsimused, nagu näit. usuteadlaste konverentsidel on jutuaineks usu küsimused.

Mis sihis ja milliste abinõudega kasvatada rahva ja pealevõrsuva noorpõlve meelsust? Just see on rahvusliku kasvatuse tuumpunkt. Selle ümber tuleks koondada uurimus ning otsing.

Mis suunad anda rahva loomisjõule? Mis aated kannavad meie toimimist? Millistele aadetele rakendada rahvahulki? Millega sisustada nende sihtide maailma?

Tekib kahtlus: kas rahva hinge ürgjõud ongi siit ääna pöördavad? Küllap mitte. Rahva hinge ürgseadused, ürglaad tuleb avastada, et teda teadlikult kasutada, rõhutada kui algomast, pärist. Tuleb õppida tundma eestlase hingelaadi.

Kuidas saab teada eesti meelsuse põhijooni?

Meil on teatavad ringkonnad, kes on väga vastu rahva tahte ühtlustamisele, sest nad ei poolda meie ühiskondlikku ega riiklikku korda, nagu alles mõne aasta eest nende ajakirjanduse igast numbrist võisime lugeda. Suhtusime sellele nähtusele äärmiselt sallivalt, loiult, üksiköikselt. Oma vaadetega me palju välja ei tulnud. Miks mitte? Vist seepärast, et meile paistisid meie ühiskonda ja riiki kandvad alused olevat niivõrd loomulikud, endastmõistetavad, et me ei pidanudki tarviliseks selgitada nende väärtust, nagu meie tavaliselt ei selgita õhu, vee, seedimise tähtsust. Ilmnes aga, et tuleb selgust luua ka siin.

Jah, peame vaatama, mis aadetele on üles ehitatud meie ühiselu, milliseist eesti rahvuse alusjõududest ta on orgaaniliselt välja kasvanud, et teaksime noori juhtida täie selgusega eestluse hingelaadi kohaselt.

Tulevad välja lugeda rahva enamiku, kandvaima osa, riiki ja meie korda ülal pidavate ringkondade ühist tahte põhijooned. Need ringkonnad on meie põllumehed, omandlikud kihid. Tööliskonnas, küll mitte terves, kuid siiski tunduvas osas, pole olnud märgata erilist pinevat kaasaotõmbamist eelmainitud kihtidega, vaid enam püüdu rahvusvahelisele koostööle ning liitumisele (klass on tähtsam kui rahvus). Selle vastu eriti põllumehed on juurdunud eestlased. Põllumehelikkuse vaadete-maailma kohta toob huvitavaid arutelusid K. Liideman ajakirjas „Maanoored“ (1934. a.) oma kirjutuste-seerias „Maailmavaade ja rahvuslik aatevald“, mida on tähtis arvestada meie kasvatustöögi maailmavaatelise aluse kindlaksmääramisel.

Mis on eesti meelsuse põhijooned?

Püüame haarata kõige üldisemat, piirilisemat.

1. Iseseisvus ja vabadus. Eestlane tahab olla ise mees nii isiklikus elus kui ka riigis. Omal maal tahab olla ülim maine võim. Ta allub ühistahete teadlikult kui vajadusele oma elu huvides, jääb omaette isiksuseks. Ta on elava ühiskondliku teadvusega individualist.

Vabana oma saatust luua tahab eestlane. Vabaduse mõiste selgitus etendab mõõduandvat osa meelsuse arendusel. Vabadus ei tähenda omavoli, vaid ühiskonna elutervikluses vajaliste sammude astumist, sunduseta enesemääramisel.

2. Isamaa ja rahvus. Me pole koduta hulkurid, meil on kodu ja oma maa. Me ei lähe maailma ümber tegema igasuguste internatsionalistidega, vaid ehitame enne kõike oma kodu võimsaks, arendame oma riigi võimalikult tugevaks, jõukaks, heakorraliseks, et igapähele meist oleks hea elada. Isamaa pole meile ükski väline, praktiline, poliitiline, vaid ühtlasi psühholoogiline ja kõlbeline väärtus. Isamaa on osa eestlase hingest.

Tunnetame rahvust väärtuseks, meie asendamatuks elukeskkonnaks (miljööks). Tahame inimkonda teenida oma rahvuse kaudu, s. o. sellega, et teenime oma rahvust. Igaüks hoolitseb enne kõike enese ja oma rahva eest.

3. Perekond ja eraomand. Inimkonna minevik on tõestanud perekonna kui ühiskonna algüksuse väärtust ning asendamatuks. Katsed inimesi kasvatada ja pidada karjades on ebaõnnestunud. Eestlased on ürgajast peale elanud perekonniti, samuti harrastanud eraomanduse põhimõtet. Ühiskonna õiguseta orjaks, riigimoonakaks, käitise külge kinnitatud tööloomaks ei taha olla ükski eestlane. Ta tahab valiku ja siirdumise vabadust.

Perekond on mitmekesine rahuldusvorm, paiknemisvorm üksikisikule.

Süvendatud perekonnakultuur on meie tähtsaimaid vajadusi. Perekonnaelu tugevuses on meie riigi aluste tugevus. Perekonnaga on seotud eraomand, oma töö viljade maitsmine.

4. Usk ja truudus. Eestlane on usklik. Vagadus ja jumalakartus, kirikus ja palveelu on parim kindlus rahvahinge lagastuse vastu. Tõsiusklik on ühtlasi kõrgelt kõlbeline. Kadumas on pärastsõjaaegne hingeline lodevus, jälle on palvekojad täis ja puhaduse tunded au sees. Kadunud sügav usumees prof. P. Põld võiks tunda rõõmu usuelu tõusust. Ta oli usu ja kõlbelisuse agaraimaid kaitsjaid segadusaastail.

Truudus on tähtis voorus. Temale võib toetuda, teda uskuda. Kodanike ustavusvanne isamaale peab olema mitte ükski ilus talitus, juriidiline akt, vaid sisim jõudude pühendus riigile. Tahe töötust pidada viimse võimaluseni, s. o. surmani, on tähtis garantii riigi püsivuse kindlustamisel.

Truudusest, s. o. tahtest olla truu, on ainuüksi vähe. Vajame ka jõudu töötuste pidamiseks.

5. Kindlus ja julgus. Ei saa olla truu see, kes pole ühtlasi kindel ja julge. Peab kaduma lõplikult väiksustunne, edenema teadmine, et rahva suurus ei ole ta arvus, vaid enam ta väärtuses, arengus. Eesti rahvas on suur ja võimas rahvas.

Peame vabanema oma naabrite, eriti meist suuremate naabrite, kartmisest. Kui mõni naaber oma aateid meie rahvasse kunstlikult on püüdnud poetada, siis seda agaramalt peame rahvale selgitama meil maksva ühiskonnakorra kõrget väärtust ning hüvesid. Sõna „maailmavaade“ peab tulema tarvitusele palju sagedamini, eriti koolides, kus noored otse kirglikult janunevad (16—20 e. a.) selgust maailmavaatelistes küsimustes.

Enda eest seismises tuleb omandada enam julgust. Selles mõttes igasugustele „orientatsioonidele“ (küll saksa, küll inglise) tuleb vaadata kui ülemineku, noorpõlve nähtustele, kui ainult tee eesti orientatsioonile. Saagem eestlasiks!

6. Võitlejaslik meelsus. Saatuse on meile annud maakeral asendi, kus tuleb olla võitleja — aktiivne, kärmas, jõuline, väsimatu, taganematu, osav,

TALI

leidlik. Alatine valvel- ning valmisolek karastab. Iga üksik eestlane on koormatud suurte ülesannetega; iga jõuraasuke, iga vere- ja higipiisk tuleb ohverdada pingutavale koduehitusele.

Maast-madalast eestlane on edasirühkija, pingutaja.

Üldine rakendumine meelsuse kasvatusse

Eesti ja ta aadete pühakspidamine pole sugugi rahva seas nii üldine, nagu alles mõne aasta eest oli rida näiteid Eesti hümni ja rahvusluse teotamisest pahempoolsete poolt. Nad on 15 a. oma ideid vabalt levitanud, koguni koolinööri püüdnud kaasa tõmmata.

Parim kaitse meie kahjulike mõjude vastu on riiklik-rahvusliku meelsuse energiline süvendus kõigis rahvakihtides. Selles mõttes on meie riikliku propaganda-talituse asutamine suure ajaloolise ning põhimõttelise väärtusega samm. Riik hakkab hoolitsema selle eest, et teda kandvad aated rahva hinges järjest ja tuhmumalt kajastuksid. Siia liitub ajakirjandus.

Eesti kirjandus saagu eesti meelsuse kandjaks, eesti vabadussõja ja iseseisvuse kujutajaks, rahva ideoloogiliseks toitjaks, esitades kangelasi, kes on võidel-

nud ja võitlevad meie aadete eest. Rahvuskirjandus on kirjandus, mis taoteleb rahvuslikku meelsust.

Eesti muusika taoteleb ammu rahvuslikku joont loomingus, ja püsiva eduga.

Samuti eesti teadus on palju uurinud meie rahva iselaadi ja minevikku.

Eesti kool peab täiel määral asuma rahvuslaste, tõeliste isamaalaste, kasvatamisele. Siin on erilised ülesanded n.-n. meelsusainete õpetajail (eesti keel, ajalugu, maadeteadus, kodulugu j. t.). Üldse kool, tahtes noori viia kõrgele aatevõitlejate ridadesse, peab seks omama väga andekaid ja fanaatiliselt-isamaalisi õppejõude. Mainitud ainete õpetajate koormatist tuleb vähendada, et nad saaksid enam süveneda meelsuse kasvatamisesse.

Üldine jõudude mobilisatsioon kultuuriliseks „sõjaks“, õieti talguteks, on käimas.

Suuri lootusi tuleb panna kavatsetavale rahvusliku kasvatusse kongressi tulemusi läbi töötavale instituudile, kes haridus- ja sotsiaalministeeriumi juhtimisel ja kõikide meie rahvuslike ringkondade kaastegevusel rajaks eesti kasvatusse alused kodus, koolis, seltskonnas, kaitseväes, kaitseliidus, kirikus, kirjanduses, kunstis ja muudes meie ühiselu vormides ja harrastusalades. Praegu on seks aeg ülim ja ülisoodus.

EESTI NOORSOOLIIKUMINE

VAJAB ÜHTLUSTAMIST

Noorsooküsimus on meie avalikus elus tõstetud jälle esirinda. Riigivanema ja kaitsevägede ülemjuhataja poolt, samuti kaitseleidu keskjuhatuses, vanematekogus ja keskkogus ning viimasel üleriiklikul haridus- ja kasvatuskongressil on kaalutud meie kasvava noorpõlve ideoloogiat ja organiseerimisküsimust ning leitud, et noorsooküsimus, eriti praegusel hetkel, on kogu riigi ja rahva heaolu küsimus. Vanem põlv elas läbi pöörangulised revolutsiooni ja võõravaimuliste riikide survemõjud, hakkab aeg-ajalt kaduma avaliku elu areenilt. Uutes oludes ja riikliku iseolemise aegadel valminud ja küpsenud noorus on jõudmas täiseasse ja peagi valmis kaasa rääkima meie avaliku ja riikliku elu avaldustes. Noorpõlve taimelavadel istutatud seeme ja kasvatus valmib peagi elulõikuse ja töötegevuse tarvis. Seepärast on mõistetav ja arusaadav, et noorte tuleviku ja isetegevuse tingib nende arenemis- ning kasvamis-aastail omandatud kasvatus ja meelsus, ja veel, missuguses õhkkonnas noor on kasvanud.

Et riigi algpäevil miljöö, milles meie noorsugu kasvab, oleks riiklikult seisukohalt olnud neile otstarbekohane ja eeskuju andev, seda ei saa ütelda. Meie nüüd suletud seminarid teatavasti produtseerisid õpetajaid, kelledest paljud omasid kosmopoliitilise ja ateistliku maailmavaate, mis ei jätnud oma mõju avaldamata ka õpilasperele. Teame ka seda, kuidas 1924. a. 1. dets. eelpäevil tegutsesid koolide juures mõningad huviringid, kus viljeldi varjatud kujul pahempoolset poliitikat. Kuna seesugune noorte kasvatusviis riiklikult seisukohalt oli muret äratav, siis saigi teoks meie noorkotkaste ja kodutütarde ülemaise organisatsiooni loomine ja organiseerimine, mis on annud ka tähelepanu äratavaid ja hinnatavaid tulemusi. Samuti hakkas ka kirik, vastuaktioonina ateistlikule liikumisele, organiseerima noori, mille tulemusena on loodud nüüd ka ülemaaline keskorganisatsioon, kuhu kuulub ligi 5000 noort.

Usu- ja rahvustunde kasvatamine on ju ka meie kooli tähtsaimaid ülesandeid. Üks kui teine tunne täiendab teineteist ja on ühe inimese, noore tarvis. Seepärast on ka mõlemal organisatsioonil — noorkotkail ja kirikunoortel — ühiseid liikmeid ja juhte, vahekord organisatsioonide vahel salliv ja kõigiti sobiv.

Umbes samal ajal aga hakkasid ka mitmed kutsehuvilised organisatsioonid organiseerima oma järelepõlve, koondades oma seltside ja koondiste juure noorte ringe ja ühinguid. Nii moodustati majaomanike noorte ring, käsitöölise noorte osakonnad jne. Peaaegu iga selts ja noorte ühing hakkas endale soetama laulukoore, mitmesuguseid ala-osakondi-sektsioone. Ja nii ilmnis nähtus, kus üks noor oli end organiseerinud mitmesse ühingusse, mis oma ülesandeilt ja rakendusilt on mitmeti erinevad. Organisatsioonid ise elavad pool-

varjusurmas, kuna ei jatku igale nii palju liikmeid, mis tagaksid eluvõimsa tegevuse. Samuti puudub kutsehuvilisel noorte organisatsioonil õige ideeline aluspind, kuna tegevus muutub siin peamiselt ajaviiteliseks ja meelelahutuslikuks või jälle oma vanema organisatsioonile tööle-tegevusele kaasaaitamiseks. Noorte organisatsioon vajab aga eelkõige ideelist alust ja eesmärki, mille ümber koonduks kogu teotahtelise ja erksameelse noore looming ja isetegevus.

Kui aga majaomanikel on oma noorte pere, üürikel oma, meistreil ja töölisel samuti oma noorteseltsid, siis see killustab meie noorsoo ja pealegi aitab kaasa teatud pinevuse ja seisusliku vahekorra edendamiseks. See aitab paratamatult kaasa klassivõitluse arendamisele, mille eest eriti praegusel ajal ja hetkel tuleks hoiduda. Pealegi on noortel, kes on kasvatatud teatud seisuslikus ja majanduslikus eristatud olukorras, edaspidi raske leida teed ühisesse organisatsiooni, mis ometi taotleb kõrgemaid sihte kui seda on kutsehuviliste ja majanduslike seltside huvid.

Praeguses olukorras tegutsevad ka sadanded noorte organisatsioonid omaette, leidmata vähimatki kontakti teineteise vahel. See on aga meie noorsoo killustamine. Inimesed on mitmel pool ühed ja samad ja organisatsioonide meetodid ja ideoloogilised alused erinevad. See viib mitte üksnes organisatsioone omavahel konflikti, vaid koguni seal tegutsevat noort iseendaga.

Praegu, kus on teoksil kõiki rahvakihte ühendava rahvusliku vaimu ja eestluse propageerimine, peame küll tingimata mõtlema sellele, kuidas ühtlustada meie noorte organisatsioonide tööd ja leida alust rohkemale ühistööle.

Tuleks küll kutsuda kokku ülemaaline noorte esinduskogu või midagi sellesarnast, kus oleks esindatud mitmete noorte organisatsioonide esindajad ja kus kaalutaks ühise, siduva loovtöö võimalusi. Kodukaitse ja riik peaks sellest küll kõige enam olema huvitatud, kuna noorkotkad ja kodutütred moodustavad suurema Eesti organiseeritud noortepere, kelle liikmeskonda kuuluvad mitmete erinevate kutsetöölise ja elukutsete esindajate lapsed.

Naaberriigis, Lätis, on noorsooreform leidnud lahenduse. Seal on valitsuse poolt kujundatud kaks noorteorganisatsiooni keskust — üks riiklik-rahvuslik, teine kiriklik. Need koondavad endi ümber kõik noored ja teostavad järelevalvet kõigi noorteorganisatsioonide suhtes ja tsentraliseerivad noorte tööd. Eesti rahvas ja tema noorsugu on kasvatatud ja kasvatatakse riiklikus ja usklik-kõlbelises vaimus. Need suurimad noorte kasvatussegurid peaksid lähemal ajal meie üldises noorsooliikumises omandama väärikama ja kindlama seisukoha.

U. S.

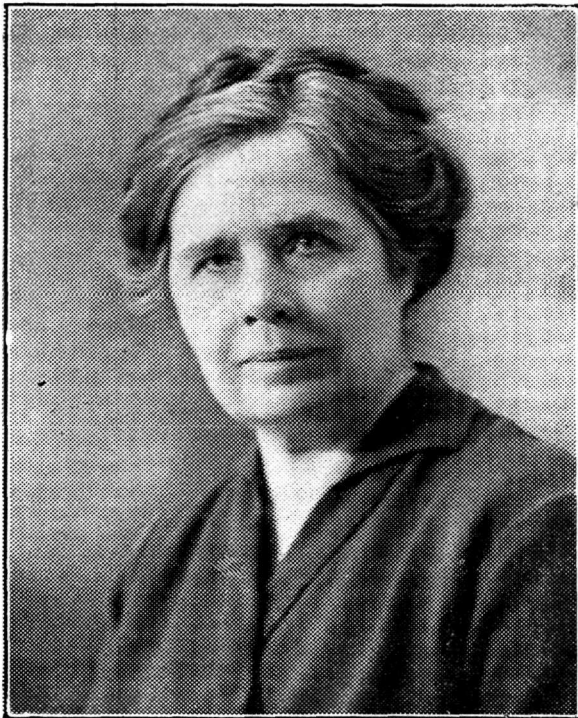
Kolm juubilari

Sakalamaa kodukaitse naised Eesti vaimukangelasi Anna Haavat, Miina Hermanni ja Aino Tamme austamas

Sakalamaal on alati tuksunud soe süda kõigele sellele, mis meie rahva elus on suurt, ilusat ja õilsat.

Sakalamaa on olnud nii mõnegi üldrahvusliku suurürituse kätkiks.

Ei saanud siis ka Sakalamaa külmalt suhtuda säärasele haruldasele suursündmusele nagu seda on meie kolme naisvaimukangelase, Anna Haava, Miina Hermanni ja Aino Tamme, 70-aastase juubel-sünnipäeva mälestamine.

ANNA HAAVA

Initsiatiivi sel alal võttis endale naiskodukaitse Sakalamaa ringkonna juhatus. Avaldati üleskutseid juubilaride auks aktuste, auõhtute ja muude sarnaste auavalduste korraldamiseks. Koostati eeskujulikud auõhtute kavad, referaatide tekstid auõhtuil ettekandmiseks, leiti vajaline referentide kaader, kes sõitis kohedale ettekannetega esinema. See üritus leidis haruldaselt sooja vastukaja kogu maakonnas. 1934. a. talvise tegevushooaja kestes korraldasid naiskodukaitse jaoskonnad ja teised organisatsioonid üle 50 aktuse —

auõhtu Miina Hermanni auks. Osavõtt neist õhtuist oli igal pool elav.

Hardumuses kuulati juubilari helitöid, huviga jälgiti ettekandeid juubilari isiku ja loomingu kohta.

9. veebruaril anti Viljandi naisorganisatsioonide nimel juubilari auks Tartus Vanemuises korraldatud aktusel auaadress.

1934/1935. a. talvise hooaja kestes korraldatakse aktusi-auõhtuid samuti ülemaakondlikus ulatuses luuletaja Anna Haava auks.

Seni korraldatud aktusist ja auõhtuist on osavõtt olnud samuti elav ja soe.

15. oktoobril m. a. viidi juubilarile õnnitlusi ning anti üle nk. Sakalamaa ringkonna auliikme diplom.

Anna Haavale üleantud diplomi tekst kõlab järgmiselt:

„Lugupeetud Laulikule Anna Haavale. Teie kodukaitse laulud kõlasid siis, kui kogu rahvas veel ei julgenud mõelda oma kodu kaitse mõtteid.

Teie luule äratas kodu armastust, süütas rahvuslikku iseteadvustuld, aitas eestlasi üle kõige raskematest ümberrahvustamise aegadest, oli meile riikliku iseseisvuse teetähiseks — jääb selleks ka igavesti.

Kallis Anna Haava! Teie olete kõige suurem Kodukaitse naine, sellepärast julges Naiskodukaitse Sakalamaa ringkond Teid valida oma auliikmeks 17. juunil 1934. a.“

(Allkirjad)

Sakalamaa suure tütre Aino Tamme sünnipäev oli 23. det. 1. a. Selle sünnipäeva pühitsemine seni ja kavad edaspidistele ettevõtetele näitavad, et Sakalamaa naistel on kõige parem tahe juubilari austada väarikalt.

17. juunil 1. a. kutsus nk. Sakalamaa ringkonna juhatus kokku erakorralise ringkonnakogu koosoleku, kus üheks päevakorra punktiks oli nk. Sakalamaa ringkonnale auliikmete valimine.

Koosolek toimus maleva suvilaagris luulelise „Männimäe“ nõlvakul, salapäraselt sinetava Viljandi järve kaldal, ja oli osavõtjaist väga arvukas.

Jõudes koosoleku päevakorra punktini — nk. Sakalamaa ringkonnale auliikmete valimine — tegi ringkonna esinaine ettepaneku valida auliikmeks Aino Tamm, kui Sakalamaa südamest, Tarvastust, võrsunud eesti vaimukangelane. Elavad kiiduavaldused kiitsid selle ettepaneku heaks.

Kas tohime julgeda valida oma ringkonna auliikmeiks ka teisi juubilare, Anna Haavat ja Miina Hermannit? ..

Need vaimukangelased kuuluvad kogu rahvale — ons meil õigus neid eriliselt austada? ..

MIINA HERMANN

Tung kuidagi eriliselt näidata üles eesti naisvaimukangelasile oma lugupidamist ja austamist tuli spontaanselt soojast südamest. Ununesid kõik mõistuslikud kaalutlused. Anna Haava ja Miina Hermann valiti ka nk. Sakalamaa ringkonna auliikmeiks.

Ringkonna juhatuse hoole jäi anda väärikalt üle nk. auliikme diplom juubilaridele.

Ringkonna juhatus valis auliikme diploomi kaaneks sinise villase kodukaitse kleidiriide, missugusele tikiti Sakalamaa maleva embleem.

Miina Hermannit auliikme diploomi tekst kõlas järgmiselt:

„Lugupeetud helilooja Miina Hermann. Esimese Eesti naisena julgesite võimsa vallutajana purjetada iluhelide ookeanile, avastada sääl muinasjutulise varanduse — Eesti helivalla.

Teie suurematu looming on kui pärl, kui kalliskivi, mis jääb põlise väärtusena eesti vaimu varaaita.

Teie lauludega hõiskab ja nutab eesti rahvas, austab omi kangelasi, toob truudusetootusi oma maale.

Sakalamaa kodukaitse naised avaldades oma austamist ja lugupidamist Teile on valinud Teid N. K. K. Sakalamaa ringkonnakogu koosolekul N. K. K. Sakalamaa ringkonna auliikmeks 17. juunil 1934. a.“

(Allkirjad.)

Sakalamaa suurele tütrele Aino Tammele.

„N. K. K. Sakalamaa ringk. auliikme diplom. Lugupeetud Aino Tamm. Kauges lapsepõlves helises Teie hõbehääl Sakalamaa südames Tarvastus. Pea kandis

elurada Teid „kallist kodukotusest“ kaugele. Teie võimetele jäid kitsaks kodused rajad. Esimese eesti lauljana esinesite Teie võõrail mail. Esimest korda kuuldi meie rahvalaulu Teie ettekandel Lääne-Euroopas. Teie kaudu nähti säälsamas Mulgimaa musta kuube. Kogu Teie elutöö on suureks auks Eestile. Sakalamaa naised on uhked oma suurele, kuulsale sõsarale.

Austamist ja lugupidamist Teie vastu avaldades valis Teid N. K. K. Sakalamaa ringkonnakogu N. K. K. Sakalamaa ringkonna auliikmeks 17. juunil 1934. a.“

Anna Haavale toimus auliikme diploomi üleandmine Tartus 15. okt. 1934.

Aino Tammele antakse auliikme diplom üle tema auks korraldatud auõhtul jaanuari keskel 1935. a., miljal juubilar on avaldanud nõusolekut külastada Viljandit.

Miina Hermannile toimub auliikme diploomi üleandmine 1935. a. kevadel, kui ilmastiku olud lubavad heliloojal külastada Viljandit.

Nk. Sakalamaa ringkonna üritus austada meie naisvaimukangelasi kandis head vilja. Üle maakonna korraldati juubilaride auks aktusi ja õhtuid — osavõtjaid on igal pool olnud palju. Meeli on liigutatud, südameid on pandud soojemalt tuksuma, on äratatud lugu-

AINO TAMM

pidamist ja austamist meie suurtele naistele. Rahvuslik uhkus ja enesetunne on rahuldatud — meil, eestlasil on vaimukangelasi — õdesid — kes kannavad eesti naise nime üle maise, üle kaduva — põlise suurematu väärtusega rahvusaarete varaaita.

E. Oskar.

Jää eestlaseks alati ja igal pool

Adam Smith olevat kord lausunud: „Vaatomata sellele, mida ka ei räägita inimese kergemeelsusest ja püsimatusest, näitab siiski tähelepanek, et kõigist koormaist raskeim on just nihutada inimest paigast.“ Need inglise teadlase öeldud sõnad ei ole mõõduandvad üksi inglasele, vaid kõigile rahvaile, kes on oma iseloomult ja harjumustelt kindlapaigalised. Vanu kohti jätma ja uusi otsima hakkab rahvas ainult siis, kui ei rahuldata ta elu alalhoiu elementaarsetaima tingimusi vanas kohas. Nagu ajalooost teame, sunnib majanduslik kitsikus ja nälj rahvaid tervikuna või ka ta üksikuid liikmeid hulgalisele väljarändamisele kodukohast ja uute ning paremate elutingimuste otsimisele. See on olnud ka peamiseks põhjuseks Eestist välja rännanuil. Me teame, et 13. sajandil pärast pikka heitlust vallutasid ristirüütlid suure ülivõimu tõttu eestlaste maa, ja siit peale, ühes teoorjuse kasvamisega, halvenes järjest maa pärisrahva elukord. Näljast ja viletsusest meeleheitele aetud eestlane jättis sageli maha oma naise ja lapsed, et põgeneda läänimehe ülbuse eest. Kui see kolmel esimesel orjusesajandil ei olnud nii hulgaline, siis muutus see üha suuremaks ühes teoorjuse kasvamisega. Juba 16. sajandist peale muutusid talupoegade „ärakargamised“ kodukohtadest massilisteks. Paljud põgenesid küll linnadesse, kuhu maa aadliku võim täiel määral ei ulatunud, kuid linnade vastuseisule vaatamata püüti seda takistada karmide seadustega. Kõige kindlam koht ärajooksmiseks oli välisriik, kuhu läänimehe võim ei ulatunud. Kui palju sel teel eestlasi on välja rännanud või kuhu nad on jäänud peatuma, seda on võimatu kindlaks teha, sest säärastest põgenemistest ei ole säilinud mingisuguseid dokumentaalseid andmeid. Et sääraсте põgenike arv ei ole väike, seda kinnitavad vanad kroonikad. Loomulik, et nende ümberrahvustamise küsimus sõltus ainult võõrkeele äraõppimisest. Teisel põlvel ei olnud absoluutselt mingisuguseid sidemeid kodumaaga, isegi siis, kui mõlemad vanemad olid eestlased.

Sama lugu jätkus ka hilisemal ajal. Vene seaduseandlus, tulles vastu aja nõudeile, hakkas korraldama mõisniku ja talupoja vahetorda, kuid sedavõrd halastamatult talupoja vastu, et nende seisukord sellest põrmugi ei paranenud, vaid sageli koguni halvenes. Isegi sellane põhjanev akt, nagu talupoegade teoorjusest vabastamine, ei parandanud nende majanduslikku olukorda, sest nad vabastati orjusest ilma maata, lindpriina. Rendikõrgus ja üldse rendivahekord sõl-

tus mõisniku tujust ja heatahtlikkusest. Talupoeg võidi alati ta enese vaevaga ülesharitud maatikilt ära ajada või renti niivõrd kõrgendada, et maapidamine osutus võimatuks. Kui töökas ja ettevõtlik talumees suutis oma renditalu viia paremale järjele, siis tõusis ka rendihind, mis paratamata paralüseeeris ta edasipüüdu. Lõpuks vene võimude pealekäimisel ja korraldusel algas talude müük, kuid ka siin püüdsid mõisnikud talumeestelt võimalikult palju välja pigistada. 1866. aasta määrus andis neile õiguse kvootemaade (1/6 talundist) peale. See tähendab, et igast müüdüd talust oli mõisnikel õigus kinni pidada oma kasuks üht kuuendikku. Nii näeme, et üksi Liivimaal läks talundite maast 259.000 tiinu mõisnikele. Neist maist asutati karjamõisaid.

Eeltoodust selgub, millist maanälga kannatasid talupojad.

Meenutagem kas või Laksi Tõnise kurbloolust, kes laulis:

„Venemaale virutagem, seal meil isamaa,
Saamarasse sirutagem, seal meil hingemaa.“

Sääraseid Laksi Tõniseid oli kümneid tuhandeid. Nii näeme ka, et 19. sajandi keskpaiku hakkab väljarändamine Venemaale. Pakitakse oma kraami-natuke hobustele ja ühes perekondadega alatakse tuhandete kilomeetrite pikkust vaevalist reisi, vastu tundmatule tulevikule. Puuduliku ja vale informatsiooni tõttu rännatakse maakohtadesse, kus asumise tingimused on võimatud ja sageli koguni puuduvad. Nii mõnelgi juhul tabab väljarändajaid traagiline saatus. Nad satuvad äärmiselt viletsusse, haigestuvad ja saavad otsa enne kui jõuavad sihile. Aga paljud leiavad siiski Venemaal enestele uue kodu. Alates Siberiga ja lõpetades Peterburi kubermanguga leiame kõikjal, laiali paisatud mööda suurt Venemaad, vähemaid või suuremaid eesti asundusi. Kõiki on sundinud oma kodumaad jätma võimatud agraarolud.

Kuipalju eestlasi on Venemaale välja rännanud, on täpselt raske ütelda. Umbkaudu võib ütelda, et nende arv ulatus enne maailmasõda 200.000-dele. Sellesse arvu on võetud ka need eestlased, kes elasid linnades. Üksi Peterburis oli neid enne maailmasõda 50.000 ümber. Nüüd on muidugi pilt tugevasti muutunud. Üldist summat vähendavad pärast rahulepingut Eestisse opteerunud kodanikud. Nende arv ulatub 40.000-ni. Huvitava pildi saame eestlaste arvu

kohta N. Vene 1926. a. rahvalugemise põhjal. Nende andmete järgi peaks praegu N. Liidus elama 154.649 eestlast. Umbes $\frac{3}{4}$ sellest arvust, s. t. 119.072 eestlast, elas maal, kuna ülejäänud osa asus linnades. Rahvusliku päritolu kindlaksmääramiseks registreeriti rahvalugemisel kodanikke nende emakeele järele, kus selgus, et 139.498 eestlasel oli koduseks keeleks eesti keel. Seega oleks üldarvust 9,8% ehk 15.151 kodanikku ümber rahvustunud. Ümberrahvustamise protseduur on linnades sündinud palju kiiremini kui maal, sest linnaelanikest on oma emakeele unustanud 10.667 eestlast, mis teeb linnades elavate eestlaste üldarvust välja 29,9%, kuna maal on ümber rahvustunud kõigest 4684 inimest ehk 4,3% maal elavate eestlaste üldarvust. Nende andmete põhjal võib kinnitada, et ümberrahvustamise protsess toimub linnades 7 korda kiiremini kui maal.

Mõni aasta tagasi võttis kadunud prof. M. J. Eisen ühes „Eesti Kirjanduse“ numbris pikemalt sõna ümberrahvustamise protsessi kohta, kus ta muu hulgas mainis: „Eestlased põevad laialdast rahvustunde arenematust; sellepärast on kodumaal ümberrahvustamine nii rohkesti hoogu võtnud ja nüüd idapool Eesti piiri ümbervenestamine. Peagu 10% ümberrahvustamine ja eesti keele kadumine Venemaal hüüab meile seal memento mori. Kraasna ja Lutsi rahva saatust ootab meid.“ Enamlased ise kinnitavad, et see ei sündivat mitte mingisuguse survepoliitika tõttu, vaid olevat täitsa loomulik ühtesulamine kõrgema kultuuriga rahvaga. Et siin just kõrgem kultuur on mõõduandev, selles võib kahelda. Pigem on see seotud paljude teiste asjaoludega, nagu elamine teise rahva keskel, kokupuute mõjudid jne. Kuid peamiseks põhjuseks jääb siiski sidemete puudus kodumaaga. Kui praegune Välis-Eesti Ühing püüab organiseerida ja luua sidemeid kõigi väljaspool Eestit elavate eestlastega, neile saata eesti kirjandust, neid informeerida kodumaa oludest jne., siis N. Liidus elavate eestlastega ei ole suudetud olude sunnil luua mingisugust kontakti. Ühestki välis-eestlaste kongressist ega päevast ei ole saanud osa võtta N. Liidu eestlaste delegaadid. On püütud isegi saata sinna valitsuse toetusel eesti õpikuid ja kirjandust, aga need on N. Liidu ametivõimud saatnud lahkesti tagasi kui mittekölvulised. Piir on suletud ja mingisugust läbikäimist kodumaaga ei ole, mis kahtlemata soodustab kõige rohkem ümberrahvustamist.

Peale N. Liidu asub eestlasi ka teistes riikides: Ühendriikides 54.000, Lõuna-Ameerikas 4.100, Austraalias — 3000, Aasias — 200 ja Euroopas — 7000. Need on ametlikud arvud. Kuid kahtlemata ei ole need päris õiged. Nii arvatakse, et N. Liidus elab eestlasi rohkem ametlikust arvust, sest kõik ei ole end registreerimisel puht-poliitilisel või mõnel muul kaalutlusel eestlasena üles annud.

Samuti võib kahelda teistes riikides elavate eestlaste arvus, sest paljud elavad üksikult teise rahva hulgas, kelledest ei ole välis-eesti organisatsioonidel aimugi, kuna mõned aga hoiavad meelega eemale sün-nimaalasist. Üldine arv ulatub kindlasti 250.000-dele. Sellest langeb N. Liitu 180.000, kuna ülejäänud 70.000

on teistes riikides. Nii näeme, et 20% eestlasist ehk iga viies eestlane elab välismaal. Arvesse võttes meie rahva väiksust ja kehva juurekasvu peab tunnistama säärase väljarändamise protsendi rahva üldarvust liiga suureks. Võrdluseks olgu toodud, et poolakaist elab iga kuues inimene välismaal ja sakslasist koguni iga kolmas. Ent siin on tingimused teised. Sakslased, suure sigivuse tõttu, kannatavad tõsiselt ruumipuuduse all ja seepärast riigivõim soodustab koguni emigratsiooni. Ta kulutab suuri summasid emigrantide organiseerimisele ja kasutab isegi neid ära poliitiliseks otstarbeks. Mainime ainult, et Saksa „Osthilfe“ kaudu on kahe viimase aasta jooksul juhitud Eestisse ja Lätisse 475.000 Rmk. Sellest viimase aasta jooksul Eestisse 183.000 Rmk. ehk meie rahas 24 miljonit senti. Sakslasi elab Eestis umbes 18.000 hinge. Siit selgub, et summad, mis sakslased kulutavad välissakslaste organiseerimiseks, on väga suured.

Natuke teisiti on lugu Poolas. Ühelt poolt evib ta suure rahva juurekasvu, mis oli möödunud aastal 300.000 ehk 14—15 hinge pro mille (Eestis 3,9 hinge pro mille), ja teiselt poolt on poola rahvas üldiselt vaene, mis ei võimalda rahva juurekasvu täiel määral rakendada töösse. Poola rahvamajanduslik sissetulek on ühe elaniku kohta Ekr. 285, kuna Eestis see on Ekr. 367. Siit võime järeldada, et Poola on sunnitud üleliigseid rahvamasse juhtima teistesse riikidesse ja nende eest kandma hoolt, kuna Eesti peaks, vastuoksa, pidurdama emigratsiooni ja looma õiglaste korraldustega lahendamaid äraelamise võimalusi kodumaal.

Poolas töötab riiklikul toetusel välispoolakate keskorganisatsioon nimega „Rada Organizacyjnyj Polakow z zagranicy“. „Rada“ valib igal aastal delegaadid kõigist välispoolakate organisatsioonidest, kes kut-sutakse kokku kongressiks Varssavi. Sama kesk-asutus aitab ülal pidada poolakeelseid koole välismaal, kus see emigrantidel käib üle jõu. Paralleelselt „Radale“ tegutseb veel palju vähemaid seltsi, kes koguvad raamatuid ja korraldavad korjandusi, et varustada välisorganisatsioone tarviliste õppevahenditega ja raamatutega.

Ka Soome paneb suurt rõhku Välis-Soome korraldamisele. Neil töötab välis-soome ühing „Suomalainen Seura“, kes on küll puht-seltskondlik organisatsioon, kuid saab suuri toetusi riigisummadest. Riik saadab järjekindlalt välismaale ringreisile oma misjonäre, kellede ülesandeks on peale jumalasõna kuulutamise juhtida noorsoo kasvatust rahvuslikus vaimus ja organiseerida meremisjoneid ja -koole. Need on osutunud väga kasulikeks rahvuse säilitamises ja sideme pidamises kodumaaga.

Statistika büroo andmed näitavad, et viimase 7—8 aasta jooksul rändas Eestist välja ligemale 15.000 inimest. Väljarändamise põhjuseks majanduslike olude kõrval on kindlasti suurt osa etendanud „kaugete randade“ võlu ja romantika. Üldiselt tahetakse kinnitada, et soome sugu rahvad evivad rändamiskire ja seepärast nende vähesuse peale vaatamata, võrreldes teiste suurrahvastega, võib leida neid igal pool, kuhu üldse inimese jalg on puutunud.

Et eestlaste väljarändamisest saada selgemat pilti, selleks olgu toodud väike tabel:

Aastad	Üldarv	Euroopa riikidesse	Väljaspoole Euroopat
1924	1197	471	726
1925	2654	682	1972
1926	2426	1715	711
1927	2322	1262	1060
1928	1293	878	415
1929	1439	961	478
1930	1005	616	389
Kokku	12336	6585	5751

Neist arvudest selgub, et isegi viimase 7 aasta jooksul on väljaspoole Euroopat rännanud 5751, kelle tagasitulek on pikema aja küsimus. Ehkki Euroopasse peatuma jäänute arv on natuke suurem, on ka kodumaale tagasitulijate protsent maa läheduse tõttu tunduvalt suurem.

Juba neistki arvudest selgub, kui suur ülesanne on täita meie riigil ja vastavil seltskondlikel organisatsioonidel, et päästa kaugemale rännanud eesti rahvale. Meie rahva arv ei ole nii suur, et võiksime enesetele lasta aadrit ja iga aasta kaotada tuhande inimese ümber. Siinjuures peame pidama silmas, et ka rahva juurekasv on väga väike.

Nagu paljudes teistes riikides, nii on ka väliseestlased Eestile olnud riigimajanduslikult kasulikud. On kõigile tuntud tõsiasi, et leedulased, eriti Ühendriikides asuvad leedulased, saavad nimetamisväärseid summasid kodumaal asuvate sugulaste toetuseks.

Need rahad moodustavad ligi 20% kogu Leedu riigi aasta-eelarvest. Pealeselle on välisvaluuta tugevaks toeks Leedu rahaüksusele.

Ka eestlased on saatnud järjest toetust oma perekondadele. Paremail aastail ulatus Ühendriikidest saadetud summa 30.000.000 sendile aastas. Viimaste aastate kohta ei ole andmeid, kuid võib arvata, et majandusliku depressiooni tõttu on see summa tunduvalt vähenenud. Kuid just sama depressiooni tõttu algas 1930. aastal tagasirändamine, mis kestab tänapäevani. Tagasitulijad on meie mõiste järgi keskmiselt jõukad inimesed. Kuid oli ka juhtum, et neli tagasirännanud perekonda olid kokku rikkad 100.000 dollarit, ja kõik nad on asunud elama maale.

Välis-Eesti Ühingul on 25 inimese kohta teateid, kes on omandanud kinnisvarasid Tallinnas, mille koguväärtus tõuseb üle 65.000.000 senti. Kogutud andmete põhjal on teistes linnades ja maal väliseestlased mahutanud kinnisvaradesse raha umbes 140.000.000 senti. Kui need rahad arvata kokku, siis nähtub, et umbes 3 aasta jooksul on Eestisse toodud üle poole miljoni dollari välisvaluutat. Esitatud andmed peak-

sid suutma osaliseltki tõestada, et tagasirännanud eestlased üldiselt rikastavad oma kodumaad ega jää raskuseks riigile, nagu seda mõnelt poolt väidetakse.

Mida väiksem riik ja rahvas, seda tähtsam on tal koondada oma liikmeid kodumaa külge ja säilitada neis rahvusjoont. Suurriikide liikmed ei allu ialgi nii kergesti ümberrahvustamisele, sest neil on suurema arvu tõttu tihedam kokkupuutumine omavahel, nende huvid on paremini kaitstud mõjukamate ja tugevamate välisesinduste kaudu ning — peaasi — suur ja rahvarikas sünnimaa köidab neid tugevamini kodumaa külge. Väikerahvas võib samu tagajärgi saavutada ainult tiheda ja alatise kontakti pidamisega oma välisvendadega.

Vanemal eesti põlvel, kes rändas välja enne iseisvuse saavutamist, puudus täieliselt isamaaline vaim ja õige ettekujutus oma uuest vabast kodumaast. Sõja-aastail kadus neil kontakt isegi oma lähimate sugulastega, nagu näitavad ardmad välismail kadunud eestlaste kohta, kelle otsimist korraldas kahe aasta eest Välis-Eesti Ühing. Selle otsimise tagajärjel leiti hulk isikuid, kes olid täiesti võõrdunud oma kodumaast.

Peame panema rohkem rõhku Välis-Eesti probleemile. Ei tohi jääda ükskõikseks, kui üks neljandik meie rahva tugevaimad poegi-tütred otsib sidet kodumaaga. Peame ka neis süvendama ühtekuuluvuse tunnet, et neid organiseerida ühiseks tugevaks Suur-Eestiks. Selle töö vajadusest peab olema teadlik iga eestlane nii kodumaal kui ka välismaal. Välis-Eesti Ühing kui kõikide väliseestlaste ja välis-eesti seltside keskorganisatsioon on võtnud selle raske ülesande teostamise enesele. Tema kuueaastase töö tagajärjed on viljakad. Praegu on välisriikides ligemale 50 mitmesugust välis-eesti seltsi ja organisatsiooni. Kõik nad peavad sidemeid kodumaaga Välis-Eesti Ühingu kaudu. Ta on korraldanud isegi kaks väliseestlaste kongressi — esimese 1928. a. ja teise 1933. a. Viimasel kongressil tehti otsuseks määrata üks päev aastas, mida pühitsevad kõik välis-eesti organisatsioonid, ja mis oleks Välis-Eesti päevaks kogu maailmas. Käesoleval aastal peeti seda päeva 24. novembril.

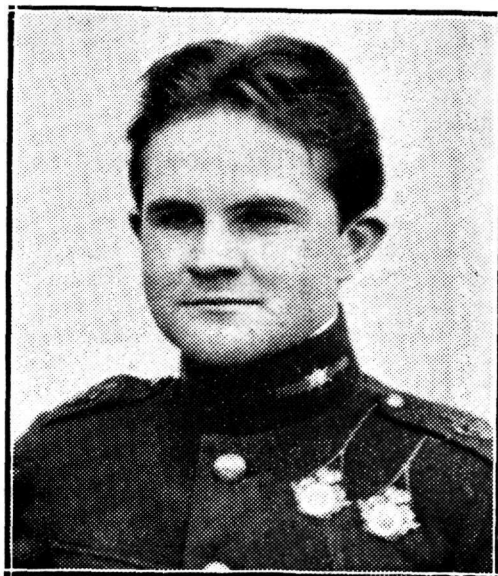
Ülemaailmne Välis-Eesti päev peaks kujunema heaks organiseerimise ja propaganda vahendiks. Eestlased välismail ei asu mitte sääraustes hulkades koos, et nad organiseerimata säilitaksid oma emakeele ega satuks ümberrahvustuse hädaohtu. On vaja sääraust hetke, kus organiseerimistöö ja rahvusliku ühtekuuluvuse tunne saavutaksid oma kulminatsioonipunkti, et kõige eraldunumaidki rahva liikmeid haarata kaasa ja liita oma organiseeritud peresse.

Iga eestlane jäägu eestlaseks alati ja igal pool, et läheksid tõeks sõnad: „Eestlane olen ja eestlaseks jään, seni kui suren ja hauda ma lä'en.“

E. P.

Kaitseliidu töö ja elu

Laske-suurmeister O. Volmer †

Saatus pole viimaseil aegadel kaitseliidu laskurperele olnud armuline. Ta on surma kaudu meilt üksijärgi kiskunud ära mitu nimekat ja esirinnas sammuvat laskesportlast. Läänud aastal süngitati üldisel kahetsusel maamulda meie tubli pioneeri ja laskemeistri pealik Julius Trumm, kel olid suured teened kaitseliidu laskespordi alal. Nüüd on jällegi jäänud tühjaks teine asendamatu esikoht meie meistrite ridades.

Teisipäeval, 8. skp., õhtul suri põhjamaa karenda kliima oludel tõvevoodisse sunnituna Tallinnas kaitseväge keskhaiglas Eesti laskesuurmeister **O t t o V o l m e r**.

Kadunu oli veel noor mees. 10. aprillil s. a. oleks ta saanud vaid 19-aastaseks. Lühike, kuid tagajärjerikas ja silmapaistev oli tema viibimine kaitseliidu peres. Otto Volmer astus Tallinna maleva Lõuna malevkonda 1931. a. 28. oktoobril. Edasipüüdja noormehena tegi ta edukalt läbi nooremate juhtide kursused ja määrati jaopealikuks, hiljem rühmapealikuks. Oma otsekoheste ülesannete ja harrastuste hulgas kujuneb pealik Volmerile lemmikalaks laskesport. Esimesed arglikud katsed ja märgatav edu tiivustasid terast noormeest edasipüüdmisele ja süstemaatsele treeningule. Varsti oli käes laskurliidu esimeistri tiitel. 1933. aastal tuli ta II klassi laskurite meistriks Tallinna malevas ja ka kaitseliidus. 1933. aastast alates edukalt kaasa teinud

hulk vähemaid ja kõik suuremad sise- kui ka välismaised laskevõistlused, kust evib koguka arvu väärtuslikke auhindu. 1934. aastast Eesti laskurmeister. Parima saavutusena olgu siinkohal märgitud mõned silmapaistvaimad saavutused kadunud suurmeistri lasketagajärgedest: sv.-täpsuspüssist 30 lasku 3-st asendist à 10 lasku — 272 silma; sv.-täpsuspüssist 60 lasku 3-st asendist à 20 lasku — 534 silma; v.-kal. v.-püssist 60 lasku 3-st asendist à 20 lasku — 560 silma.

Kahju, et noor suurmeister nii vara pidi meilt lahkuma. Ta ei olnud veel oma arenemise tipul. Oli kindlalt meie tuleviku suur lootus ja oleks olnud kindel Eesti nime kaitsja eelolevail suuril laskurite ülemaailmseil jõukatsumisil Roomas.

Tõsine kaastundmus leinavaile omakseile, sõpradele ja meie laskurperele.

Kadunule suur tänu lühikese, kuid ilusa ja viljaka olemise eest meie keskel.

Olgu kodumaa muld Sulle kerge!

Kapten Leopold Tõnson †

Laupäeval, 5. skp., suri oma kodus Tallinnas südamerabandusse Kaleva maleva pealik vabadussõjas, kaitseliidu Kalevi malevkonna asutamise mõtte algatajaid ja esimesi pealikuid, omaaegne kaitseliidu spordi-

keskkubi, kaitseliidu keskjuhatuse liikmeid ning tuli-hingelisemaid ja mitmekülgsemaid Eesti avaliku elu tegelasi kapten Leopold Tõnson. Nüüd puhkab ta Rahumäel kalevlaste matusepaigas, mille asutamise algatajaid ja agaraimaid mõteteostajaid ta ise on olnud, oma viimset und.

Leopold Tõnson oli iselaadsemaid ja liikuvaimaid inimesi meie pealinna avaliku elu tegelaste keskel. Suure idealistina ja temperamentse ikka värske ja noorusehingelise otsijana — nii jääb ta mälestustes meie keskele. Kogu ta elu on olnud alatine otsimine. Kus midagi uut oli lahti — seal pidi tingimata olema ka Leopold Tõnson. Ta on kaasa rühmanud paljudele Eesti elu avaldustele, kuid ta peamisteks aladeks on olnud spordielu, kodukaitse korraldamine ja tööstus. Loomult andeka inimesena, kes oli saanud tubli koduse kasvatuse ja tüseda hariduse, mida avardanud paljudel huvimatkaadel välismaale, suutis kadunu tuua palju kasu ettevõttele, millele ta elas ka ise. Kuna kadunud oli viisiks olla ja tulla välja alati oma eelseisukohtadega ja erivaadetega — siis sattus ta sageli vastollu oma kaaslastega. Kuid kõik see ei võõrutanud omei Leopold Tõnsoni teistest, kuna kõik tundsid ja teadsid, et ta teisiti ei saa olla. Ta pidi alati end väljendama teisiti kui teised. See oli ta sissekasvanud erilaad. Ja sageli see asjaolu tõi ettevõtteisse elevust ning osutus asja mitmekülgisel kaalumisel lõppseisukohale oluliselt kasulikuks.

Spordist huvitatud noorurina asutas ta omal ajal koos mõttekaaslastega meie vanima spordiseltsi „Kalevi“, mil on suuri teeneid meie spordi kui ka avaliku elu arendamisel. „Kaleviga“ jäi kadunu tihedasse ühendusse kuni surmani. Kapten Leopold Tõnson oli esimesi sõjaväelise sporditegevuse korraldajaid ja omaaegseid sõjaväe spordijuhte. Aru saades meie rahva sportlikest võimeist taoteles ta meie sportlaste osavõttu ülemaailmseist spordimängudest ning viis kaks korda isiklikult meie olümpiameeskonnad edukalt tulle. Tema algatas meie staadioni ehitamise mõtte, mis ka praegu on teostunud. Pärastpoole, kui meie spordielu suundus kindlamaisse raamidesse, võib julgesti ütelda, et sellele on annud suuresti tugeid Leopold Tõnson. Otse väsimata järjekindlusega suutis ta meie kitsastest võimalustest oma lemmikalade välja kaubelda paljusid toetusi, mis on aidanud Eesti sportlikku elu tõsta ja kujundada sellele tasemele, mil me teda tänapäeval näeme. Viimseks suurteeneks on läinudaastased esimesed Eesti üleriiklikud võimlemis- ja spordimängud, mille mõtte algatajaks, tegelikuks teostajaks ja läbi-viijaks üldjuhiks oli kadunu.

Ka meie kodukaitse korraldamise alal on kadunud kustumatuid teeneid. Ohvitserina osa võtnud maailmasõjast, siirdus ta vabatahtlikult oktoobrikuus 1918. a. meie kaitsevähk. Sel ajal elas meie kodumaa üle raskeid aegu. Okupatsioon taganes ja algas vabadussõda. Rahvaväe loomise ajajärgul tormasid tublid kalevlased eesotsas Leopold Tõnsoniga sõjateele ja kirjutasid hulk ilusaid lehekülgi meie vabadussõja ajalosse.

1924. a., kui reorganiseeriti kaitseliit, õhutas Leopold Tõnson iseseisva „Kalevi“ malevkonna loomist, mis ka

teostus. Ta oli ühtlasi ka esimeseks „Kalevi“ malevkonna pealikuks. Kaitseliidu üldise elu korraldamisel võttis Leopold Tõnson osa meie kollektiivorgaanide keskkogu, spordi keskkubi tööst ja muudest nõupidamistest, olles omaaegse kaitseliidu keskjuhatuse liikmeks.

Viimastel aegadel ei olnud kadunu küll enam kaitseliidus juhtivatel kohtadel, kuid mõtte ja nõuga oli ta alati selle ligi.

Spordi- ja sõjamehe tegevuse kõrval võttis kadunu täie innuga osa kõigist Tallinna seltskondlikest ettevõttest. Ajastul, millal löödi lahinguid pealinna omavalitsuse vallutamiseks, oli kadunu üks eestluse eest võitlejaid ja pärast võitu ka linnavolikogu liikmeid. Väga energiliselt on kadunu töötanud kaasa ka meie esimese teatrimaja „Estonia“ ehitamisel, rahaasutuse „Krediit Panga“ ja kaubanduselus ning Tallinna Laevaühisuse ellukutsumisel. Viimasel ajal töötas ta juhtimisel o.-ü. „Silikaat“, mille kaasosanikuks ta oli.

Nüüd ei ole teda enam. Olime teda alati harjunud kõikjal nägema. Nagu puudub praegu midagi meie pealinna seltskonnaelu keerises.

Üks eesti suurimaid algatajaid ja otsijaid on suikunud viimsele unele.

Hinga rahus!

Haapsalu meredivisjoni aastapäevaks

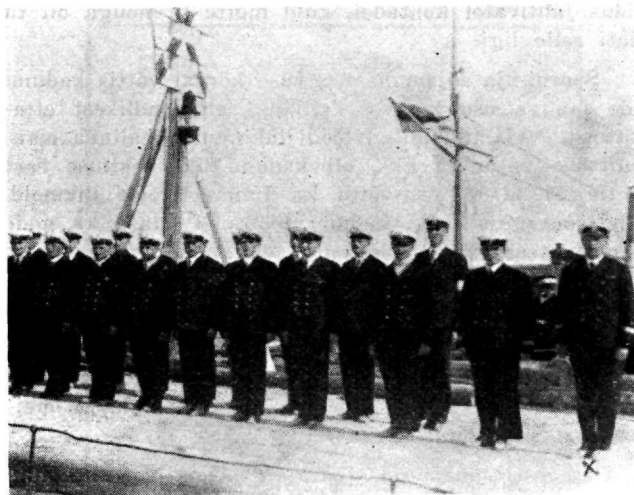
24. jaanuaril s. a. pühitseb Haapsalu meredivisjon oma esimest sünnipäeva. Divisjon on esimesi merekaitseliidu üksusi kaitseliidu suures peres ja otsene end. Haapsalu linna kompanii järglane, millele nurgakivi pandi juba detsembris 1924. a.

Kui möödunud aastal kerkis akuutselt päevakorra merekaitseliidu üksuste asutamise küsimus, siis aktiivsemad end. Haapsalu linna kompanii tegelased eesotsas

Haapsalu meredivisjoni juhatus 1935. Istuvad vasakult: divisjoni pealik R. Saar, maleva pealik major Soo, mereüksuste pealik ltn. Samon. Mlv. plk. taga vanem instruktor kapten Narits

kompanii pealik R. Saar'ega asusid energiliselt üksuse ümbermoodustamisele, esinedes vastava ettepanekuga maleva pealikele. Maleva pealik kiitis algatatud mõtte heaks ja oma käskkirjaga nimetas Haapsalu linna kompanii ümber Haapsalu meredivisjoniks, arvates 24. jaanuarist 1934. a. Kompanii ümberformeerimine mere-

Haapsalu meredivisjoni ühisõppused kaitselaevadel 07. 06. 34. Rivistatud rühm enne õppustele minekut. Ristiga märgitud divisjoni pealik R. Saar

üksuseks leidis kogu meeskonnas sooja poolehoidu, kuna kompanii koosseisu rõhuvus enamuses kujundasid end tegelikud merimehed. Mereüksuse loomisega võisid nad alata tegevust endi erialal, ja peab ütleva, et ümberformeerimisega algas meredivisjonis intensiivne töö. Divisjoni pealikuks kinnitati senine linna kompanii pealik, vana merikaru Robert S a a r, kes on teinud kaasa vabadus- ja maailmasõja algusest lõpuni.

Erilise hoo sai aga merekaitseliidu üksuste asutamine malevas pärast seda, millal maleva etteotsa asus praegune maleva pealik major S o o , kes suhtus soojalt eriti Haapsalu meredivisjoni töösse ja tegevusse, minnes välja seisukohalt, kui võrd tähtis on merekaitseliidu üksuste ellukutsumine üldse, missugused meil seni täieliselt puudusid. Selle ajajärguga algas ühtlasi divisjoni eluvõimas tegevus.

Maleva pealiku poolt maleva mereüksuste pealikuks energilise mereväehvitseri leitnant S a m o n 'i määramisega algas divisjonis korrapärane väljaõppe töö. Vabatahtliku seltskondliku organisatsioonina divisjon ei taotele ainult riigikaitset propageerivat organisatsiooni, vaid kujundab endast kaitseliidu üht osa, millele võib usaldada sellaseidki vastutusrikkaid ülesandeid, nagu need on nähtud ette vastavale kaitseorganisatsioonile.

Maleva pealik major Soo lahkel kaasabil ja toetusel õnnestus divisjonil möödunud suvel muretseda endale kiirmootorpaat, missugusel suve jooksul ja veel hilisügisel sooritati õppesõite ja harjutusi.

Paadi lipu pidulik ülestõstmine leidis aset 26. augustil 1934. a. kaitseliidu üldpealiku kindral R o s k a

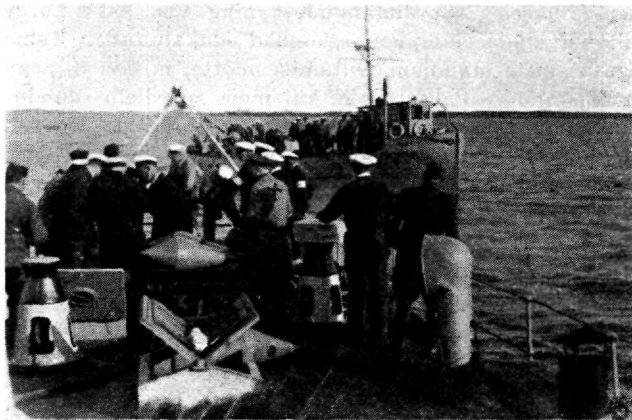
juuresolekul. See oli esimeseks sellelaadseks sündmuseks kaitseliidus. Esmakordselt levis ka merekaitseliidu lipp Riia lahes 8.—10. septembrini 1934. a., millal divisjon korraldas seal õppusi. Need on mõlemad märkimist väärivad sündmused, mis kaitseliidu tegevuses on avanud uue lehekülje.

Möödunud talve kestes peeti järjekindlalt loenguid navigatsiooni-, miini- ja mootorialadel, kus lektoreina esinesid leitnant Samon ja divisjoni vanem mehhaanik Opman. Käesoleva aasta kevadel on nähtud ette katsed paadijuhtidele ja motoristidele.

Väljaõppe täielist edu takistab tunduvalt mitmesuguste õppeabinõude puudus ja erinevad õppetingimused, milledest järgmisel tegevusaastal loodetakse saada üle. Üldiselt peab ütleva, et divisjonis on tehtud tööd suure hoole ja innuga ja tulemused on loomulikult sellele vastavad. Vaatamata väikesemaile puudusile ja takistustele, võib õigusega divisjoni tegevust tunnustada täiesti rahuldavaks ja ta väljaõppe vastab kõigile neile nõudeile, mis kaitsejõudude organisatsioon esitab merekaitseliidule.

Ilma liialdamata võib kinnitada, et divisjon on lühikese aja jooksul õpetanud välja hea juhtkonna ja koosseisu, rahuldavalt lahendanud väljaõppe küsimuse ja loonud meie oludele vastava merekaitseliidu üksuse. Riigikaitse töö ja tegevus on suunatud sellaselt, et divisjon on alati valmis teenima riiki, kui seda on vaja. Vormiriitusega on varustatud kogu divisjoni meeskond.

Eesti on mereriik. Tema merepiir on palju pikem kui maapiir. Et Eesti geograafiline asend ja minevik kohustab riiki korraldama merekaitset, on iseenesest selge. Siin seisab suur töö ja ülesanne ees kaitseliidul merekaitseliidu üksuste organiseerimisel, missuguse töö

Haapsalu meredivisjoni ühisõppused kaitselaevadel 07. 06. 34. Miiniõppus. Ristiga märgitud maleva pealik major Soo

ühiks esimeseks pioneeriks võib täie õigusega lugeda Lääne maleva Haapsalu meredivisjoni.

Haapsalu meredivisjoni liikmed olgu teadlikud selles, et neil endil tuleb töötada kaasa kõigil kaitsealadel, mis nad endile on võtnud. Selle juures merekaitseliit-

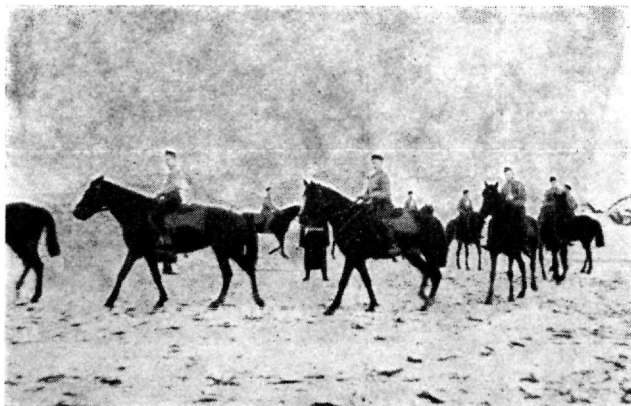
laste esimeseks mureks jäägu aga vankumata enesekaitse tahte kasvatamine ja süvendamine ka kaaskodanikes. Oludele vastav kaitseorganisatsioon, hea väljaope ja tugev moraal on peamiseks edu pandiks, millele meie väike kodumaa tugeneb.

Selles mõttes soovime Haapsalu meredivisjonile edaspidist edurikast tegevust.

Kastor.

H. Treffneri gümnaasiumi noorkotkaste malevkond

Noorkotkluse algpäevil rajati Tartus alus esimesele noorkotkaste rühmale H. Treffneri gümnaasiumi juures. Alguses oli poisse 10 ümber, kuid mõne kuuga tõusis nende arv mitmekordseks ja poole aasta pärast pandi ka alus esimestele haukaperele. Aasta pärast oldi

Noorkotkad ratsaõppustel

sunnitud haukapered poolitama, nii et viimasel ajal tegutses H. T. gümnaasiumi juures noorkotkaste üksus ühe rühma ja kahe haukapere näol, arvult 156. Loomulik, et nii suur üksus ei võinud enam edasi töötada endisel kujul, vaid et talle tuli anda malevkonna õigused.

Kogu aeg on üksuste tööd juhtinud sama kooli õpetaja K. Hintzer, olles üksi kõigi üksuste vanakotkaks ja vanahaukaks.

Rühm on etendanud Tartu malevas kaaluvamat osa maleva ettevõtteis, kuid rühma tööd kui ka kogu rühma iseloomustab eriti ta algatuste ja ettevõtete suurejoonelisus.

Nii võiks nimetada peale hariliku jooksva töö, nagu koonduused, katsed jne., esimest noorkotkaste poolt korraldatud 200 km pikkust rändlaagrit Lõuna-Eestis. Osavõtjate arv oli 15 kolme telgiga. Matkati läbi ilusamad kohad: Tartu — Pangodi — Pühajärve — Võru ümbrusega, Petseri — Värska. Kogu matka kestusel sooritati erikatseid. Üksteise alla keetes hoolitsesid toitlustamise eest poisid ise. Keskmiselt matkati 30

km päevas. Kõige suurem saavutus oli 42 km, kõige vähem 14 km päevas. Matk õnnestus hästi, vähimagi vahejuhtumiseteta.

Teiseks suuremaks algatuseks oli rattamatk Riiga. Ka see õnnestus hästi, välja arvatud 20-tunnine ajaraisk Valgas. Nimelt tegid lätlased raskusi jalgrataste üle piiri viimises.

Kolmandaks hästi õnnestunud ettevõtteks oli rühma esimene iseseisev laager ilusal Peipsi rannikul Rannapungerjas. Osavõtjaid oli 80, telke 22 ja kestus 5 päeva. See laager andis poistele, kes olid juhtivatel kohtadel, häid kogemusi.

Kõige suuremaks ja julgemaks ettevõtteks tuleb aga pidada rühma elus Soome-Lapi matka. Osavõtjaid oli 14, matka pikkus 3400 km. Tutvuti kogu Soome ilusaimate kohtadega, tehti kaasa 5-tunniline ülipõnev kosesõit erilistes kosevenedes, mida juhivad vannutatud juhid, nähti teispoole naaberpiiri keskööpäikest, põhjapõtru; toodi kaasa mälestuseks nende sarvi, sinki, nahkadest patju, susse ja ka ehtsaid lapi pusse. Viibiti isegi lühemat aega Rootsi-Lapis. Matk õnnestus ütle mata hästi — minutilise täpsusega ja jättis poistesse kustutamata mälestuse.

Käesoleval talvel on korraldatud vanemaile poistele, arvult 40, ratsaõppused. Harjutustel käiakse hooliga ja neist, kes on sooritanud ratsaniku erikatse ning jõudnud noorkotka astmesse, moodustatakse ratsarühm.

Rühma juures tegutseb ka toetajate kogu. Tänu viimase energilisele tegevusele on rühm suutnud endale koguda ilusa varanduse lippude, toa sisustuse, matkaalbumite, fotoaparaatide jne. näol. Ka on ohralt toetatud kehvemaid sõpru laagri- ja sõidurahade näol.

Esimesest jaanuarist alates tegutseb rühm ühes haukaperega malevkonnas. Malevkonna vanemaks on kinnitatud dir. K. Treffner, pealikuks õp. K. Hintzer.

Soovitan

häid tugevaid heinamaa

küttepuid

Paldiski 4,

tel. 429-72.

O. LUSMANN.

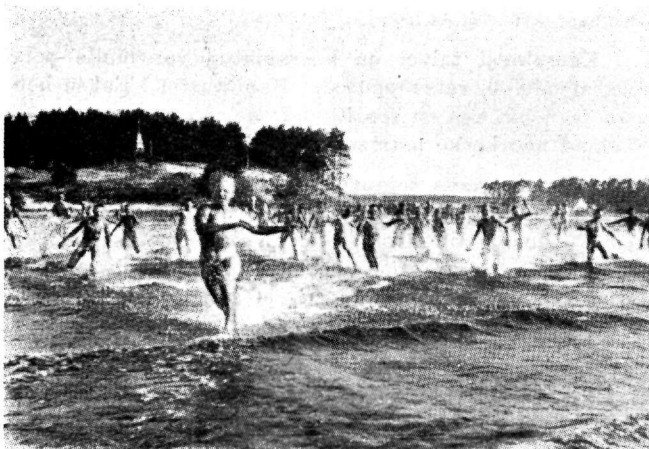
Pille H. Treffneri gümnaasiumi noorkotkaste elust

Rändlaager Lõuna-Eestis 1933. a. 200 klm jala

Noorkotkad nabapiiril 1934

Rannapungerja laagris suplemas

Noorkotkad Lapimaal 1934

Rattamatk Riiga 1933

Kosesõit. Ülesvõtte tehtud kosevenest

Sidepealikute kursused

Tallinnas, 6.—9. detsembrini 1934. a.

Sõjalises tegevuses juht võib edukalt tegutseda siis, kui ta saab õigeaegselt oma pealiku lahingukäsud ja korraldused, kui ta on informeeritud oma üksuste ja naaberosade tegevusest, edust või ebaedust, kui juhil on vajalised teated vaenlasest või maastikust. Seda kõike peab võimaldama juhile alatine ja katkestamatu side, s. t. selle sõna kitsamas mõttes käskude ja teadete edasiandmise kord ja viis. Õigel ajal saadud käsud ja teated informeerivad oma pealikut ja naabrit oma üksuse tegevusest ja vaenlasest ja ka neist andmeist, mis puutuvad alluvate üksuste tegevusse. Õigel ajal saadud käsud ja teated loovad juhile pildi tõelisest olukorrast. Ilma selle pildita — ilma sideta — väejuht on kui pime, kes kobab.

Side all tuleb mõista kõike seda, mis kindlustab juhile ühenduse ülematega, alluvatega ja naabritega ning aitab kaasa osade ja väeliikide tiheda koostöö saavutamiseks ühise ülesande täitmisel.

Sidepidamiseks kasutatakse peamiselt mitmesuguseid tehnilisi vahendeid. Nende tehniliste vahendite kasutamine nõuab erimeeskondi, kes tunnevad põhjalikult sidevahendeid ja oskavad nende vahendite kasutamist. Need on sidemeeskonnad.

Sidemeeskonna ülesanne on vastutusrikas. Ta tegevus lahingus nõuab igalt ta liikmelt kehalist jõudu, vastupidavust; eriti aga kindlat meelt ja kohusetruudust. Ilma sidemeesteta ei ole mõeldav ükski koostöö ega tegevus, seepärast asuvad iga väeliigi ja üksuse juures erimehed, kes täidavad sideülesandeid, sidemeeste väljaõpet on mitmekülgne ja nõuab suurt harjutamist. Et olla tubliks sidemeheks, selleks on tarvis omada ees-

kätt arusaamist side tähtsusest ja oma vastutusrikkast tööst.

Kaitseliidu sideüksused on paisatud laiali üle kogu maa. Nende üksuste koosseis on mitmekesine ja nende väljaõpet ei asu ühel tasemel. Sidemeeste rohkearvuline pere on viimaste aastate jooksul koondatud kindlatesse üksustesse — sidekompaniidesse, siderühmadesse ja sidekomandodesse. Kaitseliidu õppemäärused ja kaitseliidu tegevuskavad õppealal reguleerivad sidemeeste väljaõpetaset.

Aeg-ajalt on tarviline rõhutada üht või teist sidemeeste õppeala või suunata nende meeskondade tegevust teatud alale või ka täiendada sidemeeskondi mõnes sideala küsimuses — selleks korraldatakse teatud ajavahemike järele sidepealikute kursused, millised oleksid ülemaalsed ja haaraksid kõiki sidemeeste koondusi nende esindajate näol. Möödunud aastal korraldati sellane neljapäevaline sidepealikute kordamiskursus Tallinnas 6.—9. detsembrini.

Kursuste eesmärk. Möödunud sidepealikute kordamiskursused olid korraldatud eesmärgiga rõhutada eriliselt sideteenistust kaasaja lahingus. See on sidemeeste tööala, mis veel nõuab harjutamist. Kaitseliidu sidemehed osalt oma koosseisu tõttu, osalt varemalt saadud sõjalise ettevalmistuse tõttu on rohkem sidetehnika mehed. Ka kaitseliidu sidemeeste eriõppustel on seniajani rohkem käsitatud sidetehnilist külge. Kõik need õppused on jätnud jälje sidemeestesse: sidetaktiline külg on kohati jäänud varju. Kaitseliidu sidemeestel tuleb teha tegemist kõige rohkem pataljoni sidevõrgu loomisega mitmesugustes lahinguolukordades. Seepärast praktilise sideteenistuse käsitamisel kaasaja lahingus on

SIDEPEALIKUTE KURSUSTEST OSAVÕTJAD

Esireas kursuste lektorid. Keskel kaitseliidu peastaabi ülema k. t. kol.-ltn. A. Balder, sidepataljoni ülem kol.-ltn. Normak ja kursuste juhataja kapten J. Lääne

võetud aluseks sidemeeskonna lahinguline õppus pataljonis piirides.

Teiseks kursuste eesmärgiks ja kursuste raskuspunktiiks oli tutvumine raadioasjandusega ja pealike teadmiste täiendamine sel alal. Kursuslaste koosseisust ligikaudu poolel oli raadioala juba varem tuttav. Paljud pealikud olid juba varem tegelnud raadioaparaatide ehitamisega. Kursuslaste koosseisust oli 15 prots. kursuslaste üldarvust, kes juba varem on teinud katseid raadioaparaatide ehitamisega. Kursuste õppekavas oli seatud eesmärgiks anda üldpilt raadioaparaatide ehitusest ja kasutamisest, eriti aga selgitada neid raadioalasse puutuvaid üksikuid küsimusi, mis ei olnud pealikul veel küllalt selged ja mis nõudsid ühiselt selgitamist ja arutamist.

Kolmandaks kursuste eesmärgiks oli kursuslaste pealike teadmiste viimistelemine kaitseviiduse tarvitusele olevate sidevahendite tundmises ja kasutamises. Siinkohal omab esmajärgulise tähtsuse induktor-välitelefoniaparaadi hästi ja põhjalikult tundmine ja sellega töötamine. Samuti peavad pealikud oskama rakendada tööse välitelefoni numberkaste ja kommutaatoreid. Välikaabelliini kontroll, parandamine ja jätkutegemine, samuti ka kaabelliini ehitamine igasugustes olukordades ja igasugusel maastikul olgu omandatud täieliselt. Kerge kantava kaabelliini töökonna koosseis, selle varustus, tööjaotus kaabli maha- ja üleskerimisel peab olema teada nii hästi, et see töö sünniks ilma arutusteta — automaatselt. Sidetöökonnas olgu iga mees enda eest oma kohal — siis läheb töö ladusasti.

Neljandaks punktiks kursuste eesmärgis oli asetatud sidevarustuse kordaseadmine ja hooldamine. Sel alal muidugi pealikud suuremalt osalt omavad teadmisi, kuid kursustel omandatud kogemused ja oskused pealikud peavad rakendama tööse malevate sidevarustuse kordaseadmisel, milline nõuab erilist tähelepanu ja hoold.

Pealeselle olid kursuste kavasse võetud sideviidustlused. Sideviidustlused telefoniside-töökondade vahel on abinõuks ja tõukejõuks sidemeeskonna kvaliteedi tõstmiseks eriti füüsilise vastupanu ja sitkuse arendamisel. Sealjuures tugevad mehed peavad olema kodus sidevahendite tundmises, liimivedamise tehnikas ja side-

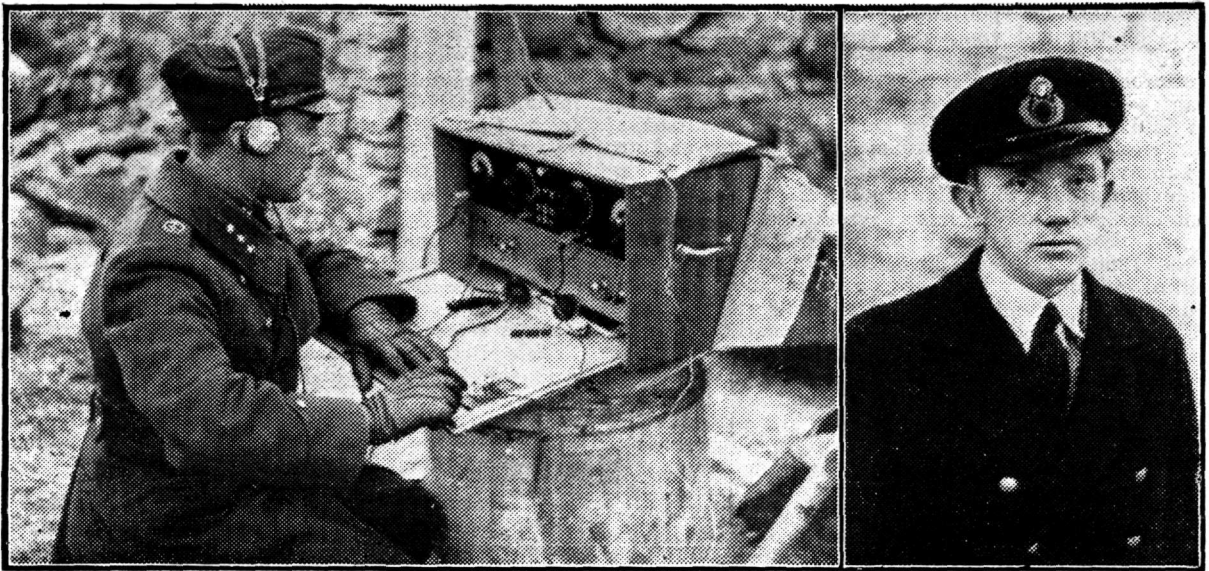
vahendite käsitamises. Sideviidustlused oma iseloomult olid analoogilised sideviidustlustele, millised korraldatakse 1935. aasta suvel kaitseviidupäeval. Kursustel korraldatud sideviidustlused pakkusid õpiseid eelolevate üleriiklike kaitseviiduste sideviidustluste meeskondade treeninguks ja andsid pildi sellest, mida nõutakse telefoniside viidustluste töökondadelt. Ühes sellega ka, kuidas organiseerida kodukohtade malevates sellaseid sideviidustlusi. Raadioviidustluste eesmärgiks oli selgitada paremusest peamiselt morse tähestiku tundmises ja kasutamises.

Kursuste töö läbiviimine. Kursustele oli läkitatud ja kursuste õppetöö tegid kaasa 61 pealikut. Igast malevast oli kursustel ainult määratud arv pealikuid, kuna võimaldada soovide kohaselt suuremale arvule pealikele võtta osa kursuste õppetööst ei olnud tehniliselt võimalik. Pealikud, kes kursustel viibisid, olid peagu kõik sideüksuste juhid malevais. Nendest oli ohvitser — 5 pealikut; veltveebli aukraadis — 1 pealik; vanem-allohvitsere — 3 pealikut; noorem-allohvitsere — 13 pealikut; kapraleid 17 pealikut ja reamehi — 22 pealikut. Kutseala järgi oli posti-telegraafi ametnikke — 55 prots, põllumehi — 30 prots. ja teisi ametimehi ning omavalitsuse ametnikke ja teenijaid — 35 prots. kursuslaste üldarvust. Kaitseväliselt ettevalmistuselt oli ligikaudu $\frac{1}{3}$ kursuslaste üldarvust neid, kes on kaitseväe suundaega teeninud sidepataljonis. Tingitud kursuslaste pealike koosseisust oli nende erialalise väljaõppe tase üldiselt kõrge, kuid siiski on iga erilise ettevalmistuse kohaselt oma kõvad ja nõrgad kohad. Ühed on tugevad riiviliselt ettevalmistuselt, teised jälle tunnevad peensusteni sidetehnilisi küsimusi kui oma igapäevast tööd. Järelikult aga meeskond vajab üksikute õppealade käsitlemist erinevas ulatuses. Teisest küljest kursuste õppetöö edukas läbiviimine tingis ka kuulajate arvu õpperuumides. Õpperuum, kus ühe lektori-instruktori käsutuses on üle 20 kursuslaste, on liig koormatud. Samuti on ülekoormatud ka instruktor, eriti veel siis, kui aineid käsitletakse praktiliste harjutuste näol. Kõigest ülaltoodust tingituna jagati kursus — 61 pealikut — nelja erigruppi, millised töötasid eraldi. Oma erialalise ettevalmistuse kohaselt erinesid ka gruppide õppekavad.

HALLOO!... MIS UUDIST?...

„Hallo, sina, Kaarel, jah? Räägib Eedi. Tere, kuidas tundub uuel aastal? — Hästi? — Meil samuti. Kuule, Kaarel, kas oled juba ise tellinud tulevaks aastaks „Kaitse Kodu!“ ja kõnelnud kaasvõitlejaile, et meie häälekandja tellimine eelolevaks aastaks on avatud ja et aastatellijate ja levitajate vahel korraldatakse väärtuslike ergutuspremiade — kogusummas üle 750 kr. väärtuses — loosimine? Mina tellisin juba enne pühi „Kaitse Kodu!“ terveks aastaks. Iga korralik kaitseviidustlane ja naiskodukaitsja peab olema „Kaitse Kodu!“ tellija. Praegu on viimne aeg uuedada „Kaitse Kodu!“ tellimist. Muidu jääd hiljaks ega saa võtta osa „Kaitse Kodu!“ väärtuslike preemiade loosimisest. Oivaline — tee tingimata seda veel täna ja räägi sellest ka kaasvõitlejaile! Sina ja su pere — evige meie parimaid soovide uueks aastaks! Veel kord — ära sa's unusta tellimast „Kaitse Kodu!“

Vasakul — kaitseliidu uus väli-raadiojaam tegevuses. Raadiogrammi annab üle üks jaama ehitajaid V. Tanneaid. Paremal — tehnikumi üliõpilane N. Staroy, kelle töökojas Pärnus valmivad uued raadiojaamad

Kursuste välteks oli määratud neli päeva. Kursuste õppetöö vältel pikkus on olnud mitmest kaalutlusest. Muidugi oleks õppetöö huvides pikendada kursusi nädalani ja rohkem, kuid pealike äraolemine oma igapäevastest teenistusest, lektorite ja õpperuumide kasutamine ning ainelised kulud, mis on seotud kursuste korraldamisega, — kõik need on tegurid, mis asetavad sellaste kursuste korraldamise piiratud raamidesse ja töötavad vastupidiselt õppeala hüvedele. Oli tarvis ära kasutada aega kõige kasulikumalt ja n.-n. miinimumajaga saavutada maksimum õpiseid. Sellest oli ka tingitud kursuste õppetöö intensiivsus ja koormatus.

Üldiselt loengute ja praktiliste tööde sooritamiseks oli määratud kolm esimest päeva, kuna viimne päev — pühapäev — oli määratud sidevõistlustele. Igal päeval õppetöö algas hommikul kell 0800 ja lõppes õhtul kell 1800. Kokku oli kursusel kasutada 26 õppetundi. Seda aega grupid kasutasid oma õppekavade kohaselt. Esimene grupp — see oli grupp, kes tegeles ainult raadioaparaatide ehitamisega — üldistest õppustest osa ei võtnud, vaid viibis mõnel raadioala loengul, kuna suurema osa ajast veetis töökodades. See grupp algas kursustel uute raadioaparaatide ehitustööd, millist tööd jätkati ka pärast kursuste üldist lõppu 9-dal detsembril, ning viibis Tallinnas kuni 12. detsembrini. Aparaatide ehitustööd viiakse lõpule kohapeal malevais. Ehitustööde lõpuks kaitseliidu ülem määras 1. märtsi 1935. a. Teise grupi õppekavasse oli põimitud rohkem raadioala loenguid kui seda oli 3. ja 4. grupil. Gruppide õppekavad koosnesid aineist: 1. Kaasaja sideteenistus — kõigil gruppidel à 1 tund. 2. Sidetaktika — kõigil gruppidel à 1 tund. 3. Telefonitehnika — 2. grupil 1 tund, 3. ja 4. grupil — 3 tundi. 4. Liimitehnika — 2. grupil — 1 tund, 3. ja 4. grupil — 2 tundi. 5. Raadiotehnika — 2. grupil — 11 tundi, 3. ja 4. grupil — 5 tundi. 6. Sidevahendite kasutamine lahingus — 2. grupp — 3 tundi, 3. ja 4. grupp — 5 tundi. 7. Topograafia — kõigil gruppidel à 1 tund. 8. Šifrid — kõigil gruppidel à 1 tund. 9. Sidevarustuse korrashoid ja hooldamine — 2. grupil — 2 tundi, 3. ja 4. grupil — 3 tundi ja sidevõistlused — kõigil à 4 tundi.

Kursuste õppetöö kandis täiesti praktilist iseloomu ning oli selle tõttu kättesaadav kõigile. Loengute ajal käis töö kolmes-neljas kohas korraga, mille eest kursus võlgneb tänu sidepataljonile, kes andis lektoreid

ohvitseride ja allohvitseride näol. Ka sidepataljoni õpetoad ja -klassid pakkusid huviküllast ainet käsitlemist. Kursuste vältel kursusel olid kasutada ruumid elamiseks sidepataljoni kasarmuis. Kursuslaste toitmine sündis sidepataljoni köögis. Nii sündis kogu kursuste elu ja õppetöö sidepataljoni juures. Pealegi olid paljud kursusel endised sidepataljoni kasvandikud, kes meeleldi värskendasid pataljoni juhtkonnaga tutvusi. See õhkkond tingis hea koostöö ja rikkalikud töötulemused.

Kursustele oli tutvumiseks kaasa toodud Pärnu maleva siderühma poolt konstrueeritud raadioaparaat. Pärnu maleva siderühm tegi ilusa algatuse raadioaparaatide ehitamisega. Pärnu meeste poolt konstrueeritud aparaat kuulub kantavate väli-raadioaparaatide liiki. Need aparaadid-komplektid on hinnalt odavad ja oma ehituselt algupärased — lihtsad. Möödunud aastal peetud Antsla manöövril ja tänavu sügisel Neeruti manöövril olid tarvitusel sidepidamiseks Pärnu maleva raadioamatööride poolt ehitatud raadiojaamad. Oma raadio saate- ja vastuvõttejaamade ehitamise mõte kerkis üles Pärnu maleva siderühmal juba 4 aastat tagasi. Rühma koosseisus oli mitmeid sidepataljonis teeninuid, kes seal juba vastava kutseala omandanud. Esiialgu jäi mõte teostamata just rahapuudusel. Ehitama saadi hakata üks kuu enne Antsla manöövreid. Ehituse ja katsetamise viisid lõpule tegelikult mõned mehed, kes tegid seda teenistusest vabal ajal. Ehituseks tarvitati ka juhuslikku materjali just seetõttu, et seda saadi osta odavamalt. Katseil saavutatud tagajärjed tiivustasid ehitajaid ja manöövreiks oli valmis esimene komplekt väliraadiojaamu. Jaamad töötasid hästi. Telefonisidet peeti kuni 15-kilomeetrilise raadiuse ulatuses ja telegraafiühendust oli võimalik pidada kolm korda kaugema maa tagant. Manöövril saavutatud tagajärjed olid tõukeks edaspidisele tööle. Asuti ehitama juba korralikumaid ja tehniliselt täielisemaid jaamu. Nende teiskordne tuleproov leidis aset Neeruti manöövril, kus samuti saavutati laitmatuid tagajärgi. Möödunud sidekursustele toodud raadio saate- ja vastuvõttejaamad olid juba tehniliselt täiendatud ega jäänud palju maha moodsatest väli-raadiojaamadest.

Kursusel alustati nelja uue raadioaparaadi-komplekti ehitamist. Uute aparaatide tüübiks valiti kaitsväe kantavate väli-raadiojaamade eeskuju ja põhimõtted. Uued jaamad oma hinnalt kuuluvad odavai-

mate liiki. Odavust põhjustab aparadi osade kvaliteet, mis on tingitud vastavast kreedidist. Ehitatavad aparadid — töö korrallikul täitmisel — võivad töötada telefoneerides kuni 15 kilomeetrit ja tarvitades telegraafi — kuni 40 kilomeetrit. Aparadid oma tüübilt ja konstruktsioonilt on kergemad kui kaitseväe omad. Hea kaastidesse konstrueerimise juures nad on hästi kantavad.

Sidevõistlused. Sidevõistlused peeti kahel erialal: telefonisidevõistlused ja morse vastuvõtu võistlused. Võistlused peeti pühapäeval, 9. detsembril, kell 0800 kuni kell 1200. Telefonisidevõistlused koosnesid kerge kaabelliini ehitamisest ja telefonogrammi üleandmisest. Võistlused peeti Ülemiste järve rajoonis. Kahekordse kaabli vedamiseks oli määratud üks kilomeeter. Liinivedamise tingimused ei olnud kerged. Tuli vedada reeglipäraselt üle tee ja sealjuures kinnitada liini telefonipostide külge kolmes kohas. Üleantav telefonogrammi tekst koosnes kahest osast: šifreeritud telefonogramm, mis koosnes 85 märgist, ja lahtine tekst lühikesel telefonogrammi näol. Paremus otsustati selle järele, kel oli lühem aeg. Aega arvestati momendist, millal sidetöökonnad asusid tööle kaabelliini mahavendamiseks, kuni momendini, millal töökond lõpetas liini üleskerimise ja teatas sellest kohtunikele: „Valmis!“ Sellele ajale arvati juure trahvisekundid ja -minutid, mis tulid karistusena üleantavast telefonogrammi tekstist, samuti liinivedamise korralikkusest. Võistlused omavahel kerge kantava kaabelliini töökonnad, koosseisus 5 meest. Töökonnad koosnesid osalt ühe maleva meestest, osalt olid töökonnad kokku lapitud mitme maleva meestest. Üldiselt võttis osa telefoniside võistlustest 9 töökonda, s. o. 45 meest. Esimesele kohale tuli töökond, mis koosnes pealikuist — Elmar Veske, Aleksander Koppelman, Hans Tõnisson, Aleksander Laas ja Alfred Blockmann. Kõik pealikud on Sakala maleva mehed. Esimese töökonna üldaeg on 25,0 minutit. Teisele kohale tuli töökond — pealikud Aleksander Müllerson, Gustav Otsa, Jaan Tamm, Karl Lomp, Karl Bitter. Kõik — Tartumaa mehed. Nende üld-aeg — 28,0 min. Kolmandale kohale tulid pealikud — Elmar Sock, Villisaar Rosmov, Reimann Leo, Jānes Johannes, Viktor Anilane, ajaga 28 min. Neljas koht kuulus jälle Tartumaa meestele, ajaga 32,0 minutit. Telefonisidevõistlused olid rohkem õppetunniks sellaste võistluste teostamise alal. Need võistlused tahavad anda tõuget käesoleva aasta suviste üleriiklike sidevõistluste ettevalmistamiseks.

Raadiosidevõistlus korraldati morse märkidega antava telegrammi vastuvõtmiseks. Vastu võtta tuli šif-

reeritud 100-st märgist (numbrist ja tähest) koosnev sõnumik, mis eneses sisaldas aadressi, teksti ja allkirja. Telegrammi üleandmiseks kasutati sumiseja (või heterodüüni) seadeldist ja väljuhääldajat; üleandmine sündis kõigile võistlejatele korraga. Telegrammi tekst (morse märkidega) anti üle nelja mitmesuguse kiirusega :1. tekst — 40 tähte minutis; 2. tekst — 50 tähte minutis; 3. tekst — 60 tähte minutis ja 4. tekst — 70 tähte minutis. Iga võistleja oli kohustatud kõik kiirused, s. o. kogusummas 400 märki, vastu võtma. Iga vastuvõtmata märk arvestati ühe veana. Hindamisel arvestati vigade arvu. Esimesele kohale tuli võistleja, kel vähim vigu, jne. Ühesuguse vigade arvu juures sai eesõiguse võistleja, kel suurema kiirusega antava teksti juures oli vähem vigu. Raadiosidevõistlustele ilmus kuus osavõtjat. Ülaloodud võistlustingimuste kohaselt võistlejad jagasid kohad omavahel järgmiselt: 1. koht — Matvejev Konstantin, Järva malev — 6 viga; 2. koht — Tammeaid Vladimir, Pärnu malev — 9 viga; 3. koht — Einberg Hans, Lääne malev — 16 viga.

Kokkuvõte. Sidevarustus malevais nõuab erilist tähelepanu ja hoolt. Sidevarustuse kordaseadmisega peab tehtama algust otsekohe. Sidevarustus malevais peab olema korda seatud 01. 07. 35. a. (Kalitül. kskk. nr. 91). Pealikud-kursuslased rakendavad oma teadmised ja kogemused sel alal töösse ja võtavad sidevarustuse korraldamise endi mureks.

Raadioala kaitseliidus on tärkamise astmel. Käesolevad kursused olid esimesed, kus kaitseliidu sidepealikud käsitlevad raadioala. Kursustel alatud raadioaparaatide ehitamine ja selle töö lõpuleviimine malevais olgu võimsaks tõukeks selle ala arenemiskäigus! Pealikud-kursuslased oma kodukohtades jätkaku kursustel alatud tööd ja olgu algatajaks ning kandvaks jõuks raadioala levitamisel!

Praktiline sideteenistus lahingus nõuab veel harjutamist. Õpiseid, mis sel alal on omandatud kursusel, peab värskendatama kohtadel ja edasi antama sidemeeskondadele erialaliste õppuste ja lühiajaliste kursuste näol. Erilist tähelepanu sideõppuste korraldamisel pöördka sidetaktikale.

Kursuste vältel kursuslased-pealikud võtsid kursuste tööd teadlikult tõsiselt. Sisekorramääruste täitmisel kursusel valitses eeskujulik kord, — sidepealikud-kursuslased teenisid ära sajabrotsendilisel eeskujulike sidepealikute nime.

J. L.

Riigi hangete seadus seletustega ilmumas.

Lähemal ajal ilmub trükist Riigi hangete seadus kohtuministeriumi nõuniku **J. Kalv'i** ja kaitseministeriumi juriskonsuldi kol.-lt. **E. Leithammeli** väljaandel. Raamat on varustatud hulga seletustega, millised peamiselt koostatud seadust tegelikult käsitlevate isikute poolt esitatud küsimuste alusel. Seletustes on toodud nii teoreetilisi lahendusi kui ka kõrgema kohtu otsuseid. Peale selle sisaldab raamat hangetesse puutuvate teiste seaduste eeskirju, samuti on ära toodud määrused riigi hangete alal ühes vastavate seletustega. Kuna Riigi hangete seadus on maksev ka kaitseliidu hangete kohta, siis ei tohiks see raamat puududa ühelgi kaitseliidu üksusel ega kaitseliidu hangete alal tegutseval isikul.

„FOTOSILMA“ ÕHUS

ÕHUFOTO ÕHULUURE-VAHENDINA

Õhuluure omab eriliselt tähtsa koha kaasaja sõjategevuses. Õhuluure ülesandeks on teadete kogumine vastase jõudude paigutamisest, liiklemisest, kaitseorganisatsioonist ja kavatsustest. Õhuluuret teostatakse kahel viisil: silmvaatluse ja fotoluure abil.

Silmvaatlusel toimetab õhuluuret lendurvaatleja otsekohe vaatluse teel õhust.

Fotoluurel aga pildistatakse lennukilt kas üksikuid punkte või kogu maastik, mil on teatav sõjaline tähtsus.

Kahest kirjeldatud luuremetoodist antakse eriline tähtsus viimasele, s. o. fotoluurele, kuna see on ainuke objektiivne õhuluure-vahend, mille eest ei jää varju ükski pisiasi. Seda ei saa ütelda silmvaatluse kohta. Sest õhust paistab vaatlejale korraka kätte avar, kiiresti vahelduv maastik mitmesuguste objektidega, mida kõiki on võimatu panna tähele — kõnelemata nende meelespidamisest. Siin tuleb appi õhuülesvõtte — õhufoto — mis dokumendina fikseerib kõiki maastikul leiduvaid üksikasju. Pealeselle võimaldab õhufotograafia valmistada soovitatavast maastikust ülesvõtteid õige kõrgelt, sageli kuni 10.000 m kõrguselt, kasutades selleks tugevajõulist fotokaamerat.

Vastandina kaardile kujutab õhufoto maastikku säärasena nagu see tõeliselt on pildistamise momendil. Iga üksik elamu, puu, põõsas, tee, sild kui ka sõdurite kolonn, mis on teel või puhkusel — jäädvustatakse õhufotol. Õhufotol võib isegi lugeda ära puhkusel olevate väeosade telkide arvu ning selgesti eraldada laskemoonaladusid, inseneriväe parke, raudteehaseid, vedureid ja vaguneid — nii teel kui ka jaamades.

Muidugi takistab fotokaamera tegevust omajagu ka moondamine, kuid siin ei tohi unustada, et suuremate väekoonduste varjamine on üsna raskesti teostatav, kui mitte peaaegu võimatu. Moondamisel on ainult siis mõtet ja sellest tulu, kui seda kasutatakse õigel ajal, s. o. enne paiknemist või ehituste lõpuleviimist, millal vaenlane pole veel jõudnud neid pildistada — hiljem kaotab moondamine oma mõtte.

Sagedamini kasutatakse fotoluuret positsioonisõja oludes, kus püsitakse pikemat aega ühtedel ja samadel seisukohtadel ning pannakse seepärast suurt rõhku teadete täpsusele.

Manööversõjas on fotoluure raskeimini teostatav. Seal on võimalik suur liikuvus ja sagedased ootamatused, mis piiravad õhufoto kasutamist.

Pildistamise viisi järgi jagunevad õhufotod kahte liiki: üksikute punktide ülesvõtted ja matküesvõtted.

Üksikute punktide ülesvõtte all mõeldakse sõjalise tähtsusega üksikpunktide pildistamist, nagu vaenlase kaevikud, patareid, aerodroomid, raudteejaamad, sillad j. t.

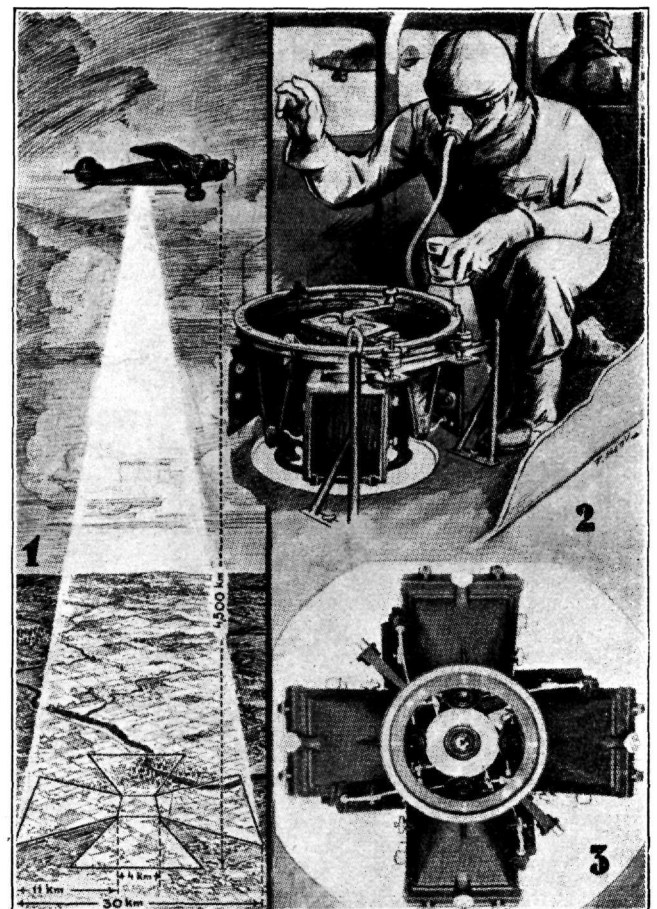
Üksikute punktide ülesvõtted jagunevad omakord plaan- ja perspektiiv-võtteiks.

Plaanvõtte valmistamisel asub fotokaamera pildistamise momendil pildistatava objekti suhtes vertikaalses asendis.

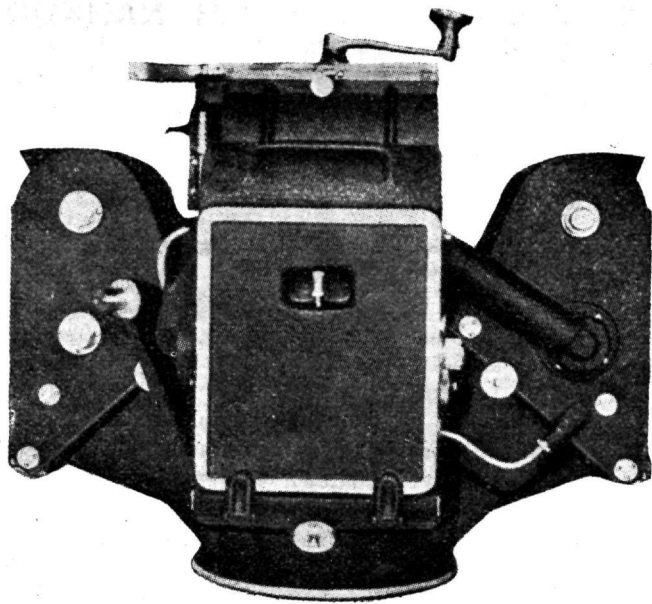
Plaanvõtte moodustavad peasa kõigist õhufotodest. Nende abil on võimalik vaenlase kaitsehituste asukohtade täpne ja kiire äramääramine.

Perspektiiv-võtteid on säärased, kus fotokaamera asub pildistamise momendil pildistatava objekti suhtes nurga all, milline on vähem kui 90°.

Perspektiiv-võtte annab selge ja elava soovitatavast maastikust, olles seega pealetungivale poolele hinnaliseks kaardiks, mil on selgesti nähtavad kõik kaitsehitused kui ka nende sissekäigud. Pealeselle

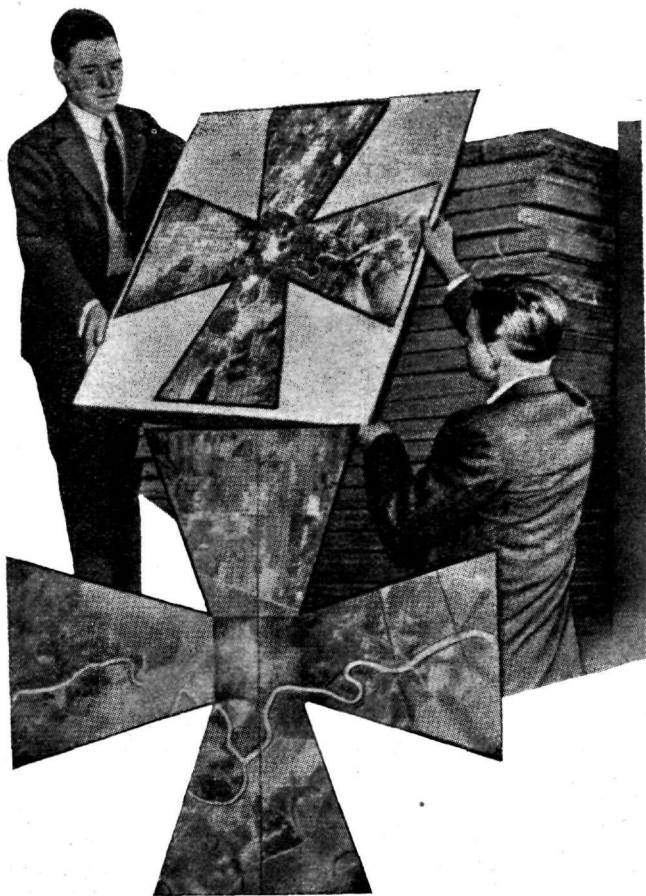

1. Topograafilise ülesvõtte näitlik valmistamine lennukilt
2. 5-objektiiviline fotokaamera on topograafiliste ülesvõtte tegemiseks paigutatud lennukikere põhja
3. 5-objektiiviline fotokaamera eest vaadatuna

5-objektiivilise fotokaamera külgvaade

annab perspektiiv-võte veel täpse kujutluse kõigist maastiku ländudest, mis tankide rünnaku korral on erilise tähtsusega. Ka võimaldavad säärased ülesvõt-

Terve virn maastikuülesvõtteid, mis tehtud Massachusetts'i osariigist (U. S. A.)

ted maastikul tunduvalt kergemini orienteeruda kui seda lubab kaart.

Matkülesvõtted on rida ühtlaselt kõrguselt tehtud plaanülesvõtteid, kusjuures iga järgnev võte katab eelmist $\frac{1}{3}$ võrra. Nad annavad lühikese ajaga pildistatavast maastikust plaanilise ülevaate rohkete üksikasjadega, mispärast neid võib koguni eelistada topograafilistele kaartidele. Matkülesvõtted omavad erilise tähtsuse positsioonisoja olukorras.

Eriliigi matkülesvõtteist moodustavad n. n. ra-
jooni ülesvõtted, mis-
sugused katavad üksteist
ka külgedelt.

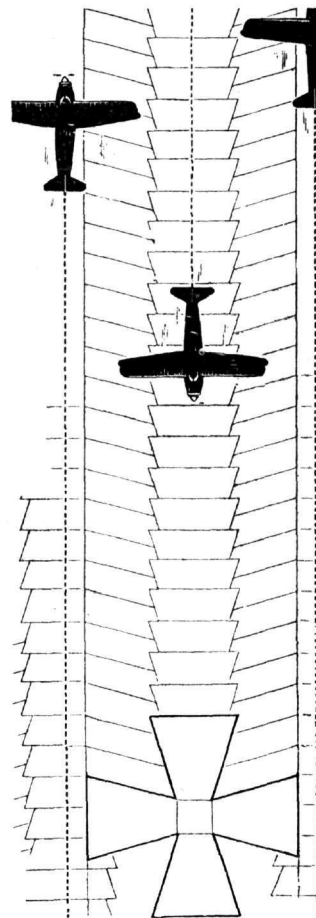
Tänapäeval kasutata-
vad 5-objektiivilised foto-
kaamerad võimaldavad pildistada suurest kõrgusest õige laialdasi maa-alasid, mis lubab neid kasulikult rakendada tegevusse ka rahuaja oludes. Hiljuti pildistati säärase kaameraga Ameerika Ühendriikides kogu Massachusetts'i osariigi maa-ala — 20.000 ruutkilomeetrit — milleks kulus aega kõigest 24 tundi 40 minutit. Pildistamine toimus järgmiselt: Olemasoleval maakaardil tõmmati 20 km kaugusel üksteisest lennuliinid, mis jooksid põhjalõuna suunas. Lennukid lendasid neid liine pidi edas-tagasi, tehes iga minuti järele 4500 m kõrguselt ühe ülesvõtte. Iga säärane ülesvõtte kattis umbes 24 km maa-ala — mõõduga 1:30.000. Sel teel valmis lühikese ajaga terve riigi maa-alast 6,6×9 m kaart, mis ei jätnud töö täpsuselt ega ka korralikkuselt vähimatki soovida.

Ülesvõtete valmistamisel olid tegevad üldse 20 inimest.

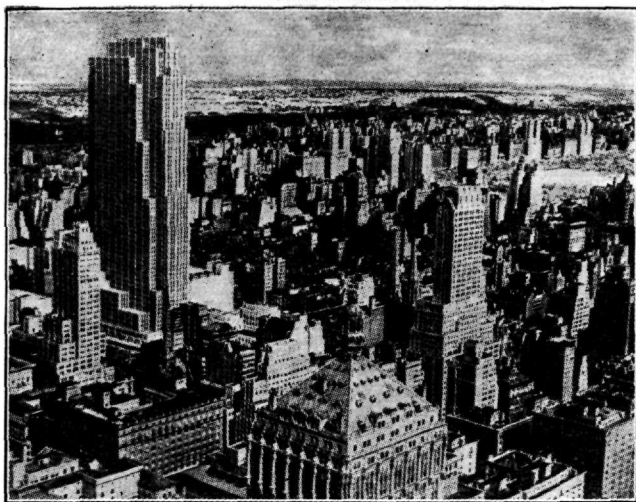
Hariliku kaameraga oleks pildistamine kestnud tunduvalt kauem. Kahekümnelt topograafililt aga oleks nõudnud selle kaardi valmistamine sajandeid.

5-objektiiviline kaamera valmistab ristikujuulise pildi. See sünnib järgmiselt: Keskmise objektiiv annab maastikust 4×4 km suuruse ruutpildi, kuna neli kõrvalobjektiivi raamivad seda pilti külgedelt trapeetsikujuliste piltidega, mis katavad 11 km pikkusi maa-alasid.

Kaardi koostamiseks asetatakse pildid sääraselt üksteise peale, et iga järgnev pilt kataks eelmist $\frac{1}{3}$

Skemaatiline kujutus, mis näitab, kuidas ristikujuulised üksikülesvõtted üksteise peale asetatakse, et neist kaart kokku seada

INFRAPUNASTE KIIRTE IMEVÖIM

Infrapunaste kiirtega tehtud ülesvõtte New Yorgist. Harilikul ülesvõttel kaoksid üksikasjad udusele tagaplaanile, kuid siin on isegi majadeäärjooned selgelt nähtavad. Vasakul nurgas kergib esiplaanile Radio-City võimas pilvelõhkuja

võrra. Nii saadakse soovitavast maaribast täpne kaart.

Uusimaks võtteks fotoasjanduse alal on tänapäeval pildistamine infrapunaste kiirtega*). See meetod võimaldab esiteks avastada maastikul läbiviidud maskeerimisi, teiseks — pildistada ka läbi udu, mil sõjalukorras on võrratu tähtsus. Protss iseenesest on lihtne: fotokaamera varustatakse seks puhuks infrapunastele kiirtele tundeliste plaatidega ning objektiivi ette asetatakse infrapunaseid kiiri läbilaskja optiline filter.

Valgustamise aeg tähendatud meetodi juures on veidi pikem kui harilikul pildistamisel.

Ülesvõtete väljatötamine ei erine palju harilikust talitusviisist.

Kui võrrelda kaht ülesvõtet samast maastikust, millest üks on harilik, teine infrapunaste kiirtega pildistatud, siis on vahe otsekohe silmatorkav. Esimesel ülesvõttel kaovad üksikasjad udusele tagaplaanile, teisel on kõik detailide kontuuridki selgesti nähtavad.

Et kõik pildistatud esemed õhufotol näevad välja teissugustena kui seda oleme harjunud nägema igapäevases elus, siis on õhufotode uurimine ja lugemine võrdlemisi keeruline tegevus, mis nõuab laialdasi eelteadmisi ning kogemusi. Seepärast usaldataksegi see alati vastavate eriteadlaste hoole.

Õhufotode uurija peab olema terava nägemisvõimega ning väljaarenenud kohusetundega isik. Ta ei tohi end lasta mõjutada mingisuguseist kujutlusist, vaid peab töötama kindla süsteemi järgi — uurides õhufotot täpselt loogilises järjestuses.

*) Infrapunasteks kiirteks nim. nägematuid kiiri värvide spektrumis, millele ei reageeri enam inimese silm. Tähendatud kiired asuvad spektrumi värviredelisel eespool punast värvi.

Õhuülesvõtte, mis tehtud New Yorgist 10 km kõrguselt 5-objektiivilise fotokaameraga

Vastane, teades õhufotode uurimisel saadavate andmete tähtsust, püüab oma poolt teha kõik, et seda toimingut raskendada. Siia hulka kuulub osav maskeerimine, kiiresti püstitatud valeehitused, järeleaimatud ühenduste j. t., mis on võetud tarvitusele selleks, et õhufotode uurijat viia eksiteele. Viimane peab kõigest sellest olema teadlik, et vältida eksitisi.

Õhufotode uurimisel maksab üldiselt reegel, et kunagi ei tohi rahulduda ainult värskemate ülesvõtete uurimisega. Värskeid ülesvõtteid tuleb alata vanematega, et selgitada, kas vastasel pole vast teoksil mõningaid uusi kaitseehitusi või muudatusi kaitseorganisatsioonis, mis võivad muidu kergesti jääda kahe silma vahele. Viimaste avastamine laseb aimata ette vastase kavatsusi — kandku need siis kaitse või pealetungi iseloomu.

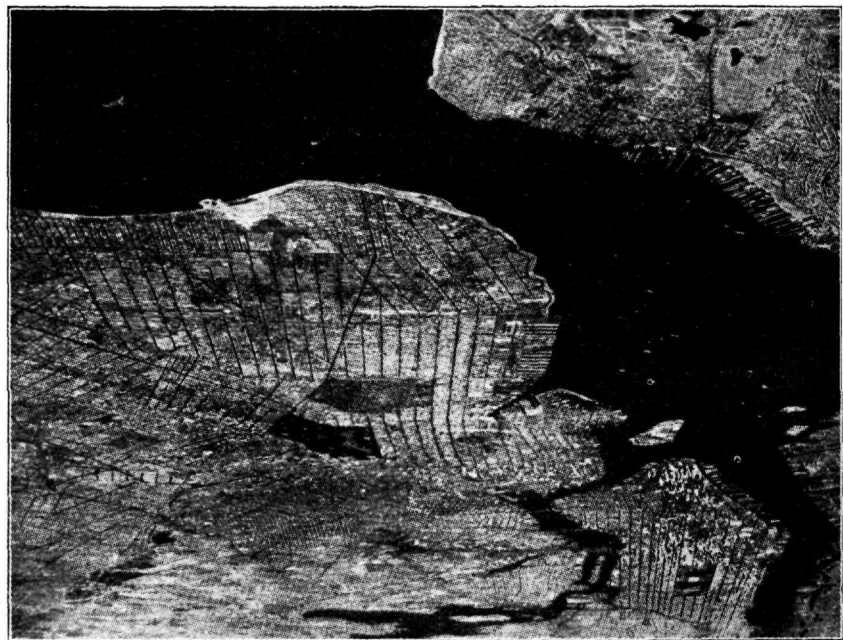
Piltlikult ilmestab seda järgmine juhtum maailmasõja päevilt. Õhufotode uurija märkas, et üks tee, mis viis vastase väeüksuse staabi juurest kuhugi metsa, iga päevaga ikka enam ja enam tumenes. Õhufotode üksikasjaline ja põhjalik uurimine avastas selle põhjuse: tee kaeti tugeva kivikorruga. See asjaolu laskis oletada raskekahurväe juureveo kavatsust. Rida ülesvõtteid metsast kinnitaski, et seal asus vastase patareid.

Suurtükiväe osade ümberpaigutamisest ja kuulipildujate koondamisest teatud rinde ossa võib aga järeldada pealetungi kavatsust seal.

Lahingolukorras pole ühtki nähtust, mis poleks teisele seotud. Iga vähimigi asi või tegevus aitab teist täiendada ning selgitada. Samasugune side valitseb ka kõigi kaitseorganisatsiooni elementide vahel.

Õhufotode uurimist toimetatakse suureks tegeva klaasi ja stereoskoobi abil. Üksikuil juhtmeil kasutatakse uurimisel ka projektsioonlaternat. Viimase hüveks on see, et ta võimaldab õhufoto uurimisest korraga mitmel isikul võtta osa.

Õhufotoasjandus oli möödunud maailmasõjas tähtsamaid luureandmete ammutamise allikaid. See on ja jääb ka tulevikusõjas selleks vahendiks, mille kaudu võib väejuhatuse saada enam-vähem täpse ülevaate vastase jõudude paigutamisest ning kaitseorganisatsioonist kõigis selle üksikasjus.

KOLM LAHINGUSÕPRA

Visand sangarlikest võitluspäevist Narva all

1919. aasta jõulukuu Narva rindel. Kuski kaitse-
lõigus. Meie väed, raskete katsumiste ja pika, üle jõu
käiva sõja järele välja kurnatud, hoiavad ülinimliku
vastupidavusega oma kaitsepositsiooni. Võib olla, et
maailmas on võimalik veel suurem sitkus ja visadus
oma kalleima vara kaitsmisel, kuid suuremat sellest,
mis meie sõdurid isamaa ilu hoieldes, vaenlaste vastu
võideldes siin ilmutavad, ei tunne ajalugu vist seni
veel mitte.

Vastaspoolel tuleb järjest juure uusi rügemente
ja patareisid, meie pool on juba viimsed varud tules.
Oma tehnilise ja arvulise ülekaalu abil tahab vaenlane
meie väerinnet iga hinna eest läbi murda ning Narva
vallutada. Nõukogude valitsus tahab oma rahudelegat-
sioonile trumpi kätte anda, et Eestile rahu ette kirju-
tada. Narva on muutunud meie vastupanu sümboliks
ja selle kaotamine vapustaks moraalselt kogu riiki;
tema langus määraks vahest koguni sõja saatuse.

Ühe rügemendi — numbrilt viimseid, sangaritegu-
delt aga esimesi — kompaniist kolm lahingusõpra —
noor üliõpilasest-lipnik, gümnaasiumi vanema klassi
õppur-vabatahtlik ja talusulasest-sõdur — asuvad va-
rus kaitseõigu seljataga ühes vene talumajas. Julia,
vana vene taluniku üksik tütar, noor blond kaunitar,
hoolitseb õelisel kolme noore isamaakaitsja eest. Kõik
kolm austavad teda, igaüks oma viisil: talusulane maa-
mehelik-kohmakalt, lipnik buršilik-kavalerlikult ja kooli-

poiss lugupidavalt-tagasihoidlikult. Ta polnud veel mil-
lalgi õieti armastanud, kui ta aasta eest jättis raama-
tud koju lauale, tõmbas pähe kiivri, haaras kätte püssi
ning üheskoos esimeste isamaakaitsjatega-kaitseliitlas-
tega ruttas siia ajaloolisse linna — vastu sissetungi-
vaile röövbandedele.

Ühtäkki vaenlase mürskude pihtavus, mis paneb
värisema kogu maja. Kõik põgenevad keldrisse. Väl-
jas maja ees on punaste mürsud üles künnud peagu
kogu külatänava ning purustanud naabermaja. Ja nüüd
saab armuta valu ka see küla ja ümbrus, kus vaenlane
arvab meie varuosi olevat peidus. Küläs aina lenda-
vad kivid ja palgid..

Keldris talusulane ja lipnik mängivad kaarte. Gra-
naadid aina lõhkevad maja ümber. Mängijad on täiesti
külmaverelised — mürskude lõhkeraksatud, külmunud
maakamara rebestamine ja hoonete purunemine ei sega
põrmugi nende mängu. Neil on kindel usk, et vaenlase
mürsud neid ei taba. Ja just nagu ime läbi jääb talu-
maja pihtamata.

Nurgas istuvad koolipoiss ja Julia — lapselik-val-
latu sära silmis. Esimene, õilis armastus on vallanud
kaht noort inimest. Sõda on unustatud. Kaks noort
inimlast kuuluvad vaid teineteisele.

Ent peagi lahutatakse nad teineteisest. Koolipoiss
peab sidemehena ruttama esijärgus asetuvate ühikute
juure.

Punaste tormiline kahurituli... Kogulaeng pata-
reist, ja siis näeb koolipoiss — ainuke, kes pole keldris,
— et teised on elusalt maetud purustatud talumaja
rusude alla...

Kõike jõudu kokku võttes asub sangaripoiss kohe
päästetööle. Suuri vaevu õnnestub tal kõrvaldada ru-
susid ning aidata keldrist välja lahingusõbrad, armas-
tatud neiu ja selle isa.

Punaste hiiglakallaletung on löödud tagasi meie va-
rude vastulöögiga. Kuid ehmatuses ilmneb, et vene
valgekaardi kahuripatarei ebatäpse tulistusplaani tõttu
kahurdab eksikombel meie vastupanupositsiooni. Lip-
nik tahab telefonida pataljoni staapi, aga juhtmed on

Tules karastatud kodukaits-
jad võtavad vastase kal-
lale tungi külma rahuga vas-
tu, lasevad vastase mitme-
kordsed, tihedad ahelikud
kuni oma vastupanupositsi-
oonini läheneda ning hävi-
tavad nad siis jala- ja ka-
hurväe tabava tulitõkkega.

purustatud kahuritulest. Kes tahab joosta pataljonistaapi? Lipnik tõmbab taskust välikirjavahetuse märkmiku ning kirjutab. Ja siis jookseb koolipoiss üle tulealuse maa, mis viibib suures tolmu- ja suitsupilves, nagu ei tunnekski ta jalgu...

Õnnelikult jõuab ta pataljonistaapi, esineb ettekandega. Kaasvõitlejad eespool on päästetud...

Jälle varus. Koolipoiss saabub õnne särades pataljonistaabist. Sealviibiv rügemendiüleml on talle annud nädalase puhkuse ilmutatud kohusetruuduse eest kaasvõitlejate päästmisel ja kõva tule all sideme loomise eest, hoides ära sellega raske sõjalise äparduse. Ta võib sõita pealinna. Ta tahab viia oma isale kogu kuude kestes kogutud tubaka ja sigaretid, emale aga rihma pingutades säästetud kuivikud, moosi ja kondenseeritud piima, sest ta teab, et ta vaesed vanemad seal pealinna-agulis kannatavad puudust ja et ka nemad võitlevad kangelaslikult — oma viisil.

Sõit pealinna paistab sangarpoisile igavikuna. Rong tema arust ronib teona. Viimaks ometi sõidab rong nii tuttavasse Balti jaama. Noor vabatahtlik ruttab aguli poole — koju. Avab toaukse ning jääb tarretanult seisma. Kesk tuba seisab surnulaudis ja sel mustas odavas puusärgis magab viimset und ta armastatud isa... sõnab kuivaksnutetud silmil ema ning kaisutab oma sangarpoega.

Lohutamalt kurbade päevade järele on sangarpoiss jälle rindel ja teatab oma saabumisest pataljonis ja kompaniis.

Küla, kus nad nädala eest olid varus, on nüüd nagu tormist rüüstatud. Ei, tormiks küll ei saa nimetada hoogu, mis on pühkinud kõik täiesti segamini. Pigem võis see olla Metsiku Lääne tuuleke tornaado ise... Pole kohta, kuhu poleks kukkunud mürske. Põlenud ja purunenud on majad, laudad, tallid, kuurid. Nurmed on nagu üles küntud ja lumi neil aina mustendab.

Paljud koolipoisi kaasvõitlejad on haavatud, mitmed langenud. Aga vastase kaotused on ennekuulmatult suured, kaitselõigu ette on tekkinud lai surmaväli... Talusulane on asunud vihasesse võitlusse vastupanupositsiooni sissemurdnud vastasega ning sangarina langenud, enne seda uinutades neli punast. Kuid ta sõber ja ülem lipnik on puutumata ning terve.

Jälle tulepositsioonil. Algab jälle kaevikuelu kõigi oma raskuste ja ohtudega. Jälle on sangarpoiss ja lip-

Seisukohad on vastase rikkalikult kahurväelt, mille tuli kõveneb iga päevaga, peksetud segamini. Kaevikuist on vaevalt midagi järel

nik tule- ja terasvihma-põrgus. Seisukohad on vastase rikkalikult kahurväelt, — mille tuli, samuti nagu lõsukülmgi, kõveneb iga päevaga, — peksetud segamini. Kaevikuist on vaevalt midagi järel. On vaid mürsutrehtrid ja suured augud — lahingutegevuseks kohastatud laskuripesad. Kõigest hoogsusest hoolimata varisevad vastase rünnakud meie vastupanupositsiooni ees kokku... Need lõpplahingud pakases talvekülmas on rahutegemise tugevaimaks tagatiseks, kogu sõja otsustavaimaks võitluseks.

Vastase ägeda kallaletungi tagasilöömine.

Kahuritule koondus, mis antakse vastase patareidelt meie kaitselõigule, on enneolemata tugev. See on tõsine põrgu maa peal. Üksikud paugud ja mürskude lõhkemised sulavad vahetpidamata kõuemürinaks. Taevas kumab ja helendab tulevõlgatustest. Kaitselõigu kaitsjate vahvus on võrratu. Tules karastatud väeühikud võtavad vastase kallaletungi külma rahuga vastu, lasevad vastase mitmekordsed, tihedad ahelikud läheneda kuni oma vastupanupositsioonini ning hävitavad nad siis jala- ja kahurväe tabava tulitõkkega...

Ent kus raiutakse, seal lendavad ka laastud: lipnik ja sangarpoiss saavad haavata ning evakueeritakse haiglasse. Piinavais palavikufantaasiis näevad nad end kodus rahuajatöös, siis jälle tulepositsioonil nende väheste sadade kaasvõitlejate keskel, kes tulisest isamaa-armastusest, haruldasest meelegendusest ja tugevast kohusetundest tiivustatud, viimse silmapilguni kindlaks jäädes jätkavad kangelaslikult võitlust üha vihasemalt pealetungiva vaenlasega, et —

elaks Eesti ja oleks vaba!

Aimeil E. A.

Rutake kõik!

Ameerikalik äri-
likvidatsioon-välja-
müük linnavalitsuse
loaga.

Kasutage juhust!
Ei kordu enam!

Müügil

Kaelasidemed 5—10 snt.
Pikee kraed — 5 snt.
Ameerika kraed — 20 snt.
Maniskid pikee ja värvili-
sed — 25—50 snt.
Sõrmkindad — 30 snt.
Sukki, sokke, laste sukki.
Samuti kõiksugu trikoopesu
oma tööstusest odavalt.
Mouline C. B. 5—7 senti.
Perle C. B. 12—15 snt.
Välismaa stepsiid — 6 snt.
Paberpits — 15 snt. rull.
Vesivärvid — 1 snt. tükk.
Igasugu koolitarbeid ja pudu-
kaupu odavalt.

„FORTUNA“

S. Pärnu mnt. 30

Luha t. nurgal.

A. Scheer

Paela- ja
posamenditööstus.

Asut. 1892.

Valmistab lipu nõöre ja
narmaid, sõjaväe tressi ja
paelu narmast, kõiksugu
nõöre siidist ja puuvillast,
kumme, ööpesunööpe ja
topse, pidžama-garnituure
ja igasugu muid paela- ja
posamenditööstuse artik-
leid — ka tellimiste peale.
Tellimiste täitmine kiire ja
korralik, mõõdukate hin-
dadega.

Tallinn, Viru 4,

kino „Heliose“ peal III k.

Kõnetraat 444-82.

VOLD. NEUMANN'i

RIIDE JA VALMISRIIETE ÄRI, VALGAS. Asutatud 1903. a.

Sel alal ainuke kohalik eesti äri.

Suures ja maitserikkas valikus kõik **riidekaubad** nii naiste kui ka meeste riiete alal.

Suurim eriosakond: **kalevi kaubad.**

Suurim ja mitmekesisem valik kalevi kaupadest ülikonna, palitu, mantli ja kos-
tüümi jaoks.

Naiste ja meeste valmisriided

suures valikus hästi istuvates ja moodsates fassongides,

Tellitud meeste ja naiste valmisriided töötatakse välja sikkilt ja elegantselt, kuna tööd
juhivad nii naiste kui ka meeste tööde alal eriti

I järgu Tallinna juurelõikajad.

Töö eest täieline vastutus.

Hinnad viimse võimaluseni odavad.

Minu äri põhimõte on alati olnud soliidus. Sellepärast minu äris ei raisata ostjaskonna aega
hindade suure ette küsimisega. Minu äri 31-aastane kestus tagab, et ostjaskond täieliselt rahul-
datakse.

TELLIGE

„SÕDUR“

1935. AASTAKS

„SÕDURI“ TELLIMISHIND:

AASTAS Kr. 6.—

POOLAASTAS „ 3.—

VEERANDAASTAS „ 1.50

„SÕDURIT“

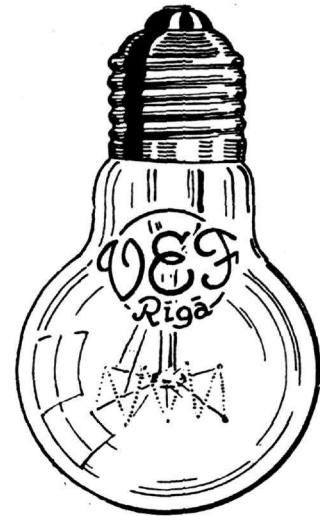
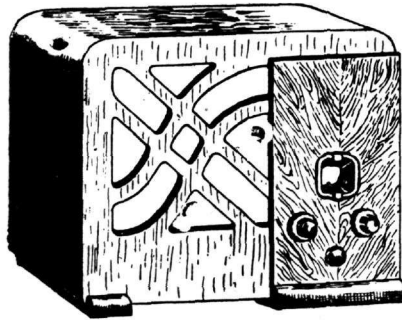
SAAB TELLIDA IGAST POSTIASUTUSEST

Läti Riiklikud Elektrotehnilised Tehased

Hõõglambid. Reflektor.
Heledad opaal, päeva-
valged seest mateeritud

MOODSAD RAADIO-
VASTUVÕTJAD
ÜLETAMATA HEADUSES

PEAESINDAJA JA LADU EESTIS:

R. KUUSNER & Ko.

Tallinn, S. Tartu mnt. 5. Telef. 309-73.

PLASTIKA

Kunstainete press- ja pritsstööstus

Tallinn, Aia 10. Tel. 452-62

**Dalmistab kunstvaiguaineist (bakeliidist) kõik-
suguseid elektritarbeid:**

lülitajad, kontaktipesad, kontaktid, lambipesad jne.

Kosmeetika ainete tarvis:

salvipurgid, puudritoosid, šuulepulga-kestad jne.

Majatarbeid:

joogipeekrid, tuhatoosid, tindipofid jne.

Kunstpressimine asendab täieliselt puu, pleki, papi jne., on elastne ja nāgus.

Tellimiste täitmise antud eeskujude järele kiire ja korralik.